

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 426.

TELEFON: AUT. 50-5-97. — MŰSZAKI ÜGYEKBE 56-7-11.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGÁSZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: DR. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:
DR. NAGY SÁNDOR
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

TÁRSSZERKESZTŐ:
PETAINEK JÓZSEF
M. KIR. POSTA MŰSZAKI TANÁCSOS

A büntetőjog szerepe a posta igazgatásában.

Irta és a M. Kir. Posta Jogász és Mérnök Tisztviselői Országos Egyesülete jogász szakosztályának kisszeminárium ülésén felolvasta: DR. KRAJCSIK GÉZA, m. kir. postaigazgató.

Le rôle du droit pénal dans l'administration postale.

Par le docteur Géza Krajcsik, directeur des postes r. h. Conférence de l'auteur à la séance de séminaire de la section juridique de l'association des juristes et des ingénieurs de la poste royale hongroise.

Le droit pénal joue aussi un rôle dans l'administration de la poste royale hongroise. La fonction de l'administration postale sur le terrain criminel est nécessaire par les délits commis par les employés de poste dans l'exercice de leurs fonctions d'une part et par les infractions criminelles des personnes extérieures d'autre part. Les infractions criminelles commises par des personnes étrangères aux services au détriment de la poste ou contre les employés de poste appartiennent en général au domaine de l'injure et de la diffamation. Ces infractions sont à poursuivre d'office ou sur proposition privée.

Az itt elhangzott egyik előadás során, a magyar posta igazgatásával kapcsolatban hallottunk arról, hogy a posta pénzügyi kérdéseinek tárgyalásánál a postaigazgatás milyen tevékenységet fejt ki, illetőleg mi a feladata a posta igazgatásának a pénzügyi vonatkozású ügyek intézésénél. Hallottuk akkor, hogy a posta pénzügyi igazgatása alapvető tételeiben lényegileg jogszabály alkalmazást jelent, vagyis az egyes intézkedésekkel az érvényben levő törvényes rendelkezések nyernek alkalmazást. A posta igazgatása azonban nemcsak a pénzügyi, hanem igen sok más vonatkozásban is érinti a magyar jog különböző területeit.

A posta igazgatási tevékenysége ugyanis részben jogszabályalkotó természetű, nagyobb részben pedig a tett intézkedések valamely jogszabályra vannak alapítva, illetőleg valamely jogszabály alkalmazását

jelentik. A posta jogszabályalkotói tevékenysége azoknak a jogszabályoknak az alkotásában nyilvánul meg, amelyek a postajog körébe tartoznak s amelyek túlnyomó részben a postának a felek által való igénybevétele folytán felmerülő viszonyokat szabályozzák. Ezen túlmenően a jogszabályalkotás körébe vágnak azok az intézkedések, amelyek a posta belső kezelését, ügyvitelét szabályozzák, valamint azok is, amelyek a posta és alkalmazottai között fennálló viszonyt azokban a vonatkozásokban rendezik, amelyek törvényes rendelkezéssel szabályozva nincsenek.

Ennél a tevékenységi körnél sokkal tágabb, sokkal szélesebb területre kiterjedő a posta igazgatásának az a tevékenysége, amely a különböző kérdéseknek a fennálló jogszabályok alkalmazásával való elintézésére irányul. A posta igazgatásának ez a munkája igen szer-teágazó, vagy talán helyesebben azt lehetne mondani rendkívül változatos, mert a legkülönbözőbb jogterületekre terjed ki. Eltekintve azoktól az esetektől, amelyek az alkalmazottak szolgálati viszonyából eredőleg kívánnak elbírálást, a postán kívül álló személyekkel kapcsolatban felmerülő esetek folytán alig van a magyar jognak olyan része, amely a posta igazgatása keretében ne kerülne felszínre az egyes ügyek elintézésével kapcsolatban. Csak példaképpen említem meg, hogy nem tartozik a ritkaságok közé olyan ügyeknek a tárgyalása és elintézése, amelyek a házassági joggal, örökjoggal, szabadalmi joggal vagy a nemzetközi joggal függenek össze s az elintézésnél az idevonatkozó jogszabályok alkalmazása válik szükségessé.

A posta igazgatásának jogi szempontból vett tevékenysége tehát nem a különleges postai jogszabályalkotást és ezeknek a jogszabályoknak a felmerülő esetekre való alkalmazását jelenti, hanem jelenti a magyar magánjog minden részének, a kereskedelmi jogszabályoknak, a közigazgatási és a pénzügyi jognak és még számos más jogszabálynak a felmerült esetekkel kapcsolatban való alkalmazását, vagyis közigazgatási úton való jogszolgáltatást.

A már említett jogterületeken való tevékenység mellett a posta igazgatása keretében számos olyan esettel is találkozunk, amelyekben a büntetőjog jut szerephez, vagyis amikor a büntetőjogi tételes rendelkezésekbe ütköző cselekményekkel kerülünk szembe. Ilyen esetek rendszerint a posta alkalmazottainak ténykedéseivel kapcsolatban merülnek fel, de igen sok esetben külső behatások terelik a postaigazgatás tevékenységét a büntetőjog területére.

Ha közelebbről akarjuk vizsgálni, hogy a posta alkalmazottainak minő cselekményei, valamint a külső behatások milyen vonatkozásokban terelik a postaigazgatás tevékenységét büntetőjogi területre, első-sorban azt kell megállapítanunk, melyek azok a büntetőjogszabályok, illetőleg rendelkezések, amelyeknek megsértése a postát vagy annak alkalmazottait érinthetik.

A postaigazgatás büntetőjogi területen való tevékenységének túlsúlya azokra a cselekményekre esik, amelyeket a posta alkalmazottai közhivatali minőségükben követhetnek el, míg kisebb részben azokkal a cselekményekkel függ össze, amelyek valamely külső beavatkozás hatásaként merülnek fel s vagy magát a postaintézményt, annak jogait vagy a posta alkalmazottait sértik.

A posta alkalmazottai által közhivatali minőségükben szolgálatukkal kapcsolatban elkövethető bűncselekmények a hivatali sikkasztás, megvesztegetés (passiv alanyként), hivatali visszaélés, hivatalos hatalommal való visszaélés, hivatali kötelesség teljesítésének megtagadása, a levéltitok megsértése, a táviró (távbeszélő) titok megsértése, tiltott titok felfedezése, lopás, közokirathamisítás, magánokirathamisítás stb.

Ebből a csak példaszerű felsorolásból is láthatjuk, hogy egy egész csokorra való gyűjthető össze azokból a cselekményekből, amelyek a büntető törvénybe ütközően a posta igazgatását a büntetőjog területére kényszerítik. Hogy ezekben az esetekben mi a postaigazgatás teendője, azt röviden abban foglalhatjuk össze, hogy elsősorban is a cselekmény tudomására jutása után a belső postai vizsgálat haladéktalan foganatosítása, mely vizsgálatnak az a feladata, hogy felderítse a tényállást, bizonyítékokat gyűjtsön és a gyűjtött bizonyítékokat rögzítse. Ennek elérése az esetek különféleségéhez képest igen különböző intézkedéseket kíván. A vizsgálat befejezése után a bűnvádi perrendtartás ama rendelkezésének az alkalmazásával, mely szerint az összes hatóságok és hatósági közegek a hivatali hatáskörükben tudomásukra jutott, nem magánindítványra üldözendő bűncselekményeket, a birtokukba jutott adatoknak közlésével és a bizonyító tárgyaknak áttétele mellett a m. kir. ügyészségnél feljelenteni kötelesek, a postaigazgatás teendője a feljelentés megtétele. Ezzel be is fejeződik a postaigazgatás büntetőjogi vonatkozásban való szerepe, a továbbiak már a büntető hatóságokra tartoznak. Ami ezután még a postaigazgatás teendőjeként felmerülhet, az már csak az esetleges bírói intézkedések végrehajtásaként jöhet számba. Ezeknek az ügyeknek befejezéseket azonban a posta igazgatásának van még egy teendője abban az esetben, ha a bűncselekmény elkövetésével a posta kárt szenvedett. Ilyen esetekben a postaigazgatás feladata a postát mint sértettet ért kárösszeg erejéig a magánjogi igényt a büntető eljárás során, nevezetesen a főtárgyaláson érvényesíteni.

Amint az alkalmazottak által hivatali minőségben, illetőleg ebből folyóan elkövethető bűncselekmények igen különbözőek lehetnek, ugyanúgy a postán kívül álló személyeknek a büntető törvényekbe ütköző különféle cselekményei irányulhatnak a posta, annak jogai vagy a posta alkalmazottai ellen. Ide lehet sorozni többek között a távirók megrongálására irányuló cselekményeket, a postabélyegeg hamisításának különböző fajait, a postajövedék megcsönkítését célzó különféle cselekményeket. Mindezek a cselekmények, illetőleg az ezeknek folyamánként bekövetkezett érdeksérelmek a posta igazgatásának büntetőjogi vonatkozásban való tevékenységét eredményezik.

Egészen külön csoportba kell sorozni a postán kívül álló személyeknek azokat a cselekményeit, amelyek a posta vagy a postaalkalmazottak ellen elkövetett becsületsértés vagy rágalmazás vétségének tényálladékát merítik ki. Hogy ezeket a cselekményeket a többi bűncselekményektől elkülönítetten külön sorozom s hogy ezekkel részletesebben kívánok foglalkozni, azt azzal magyarázhatom, hogy egyrészt újabban nem tartozik a ritkaságok közé a feleknek szóbeli vagy írásbeli úton tanúsított olyan magatartása, amely tételes büntető ren-

delkezésbe ütközik, másrészt ezeknek a bűncselekményeknek olyan változatai lehetnek, ami miatt alapos megfontolás szükséges a teendő intézkedések tekintetében.

Ha közelebbről vizsgáljuk azokat a postán kívül álló személyektől eredő cselekményeket, amelyek a posta vagy a posta alkalmazottai ellen irányulnak és becsületsértő vagy rágalmazó természetűek, megállapíthatjuk, hogy azok különböző büntetőjogi tételes rendelkezésekbe ütközhetnek, illetőleg különböző büntető törvénybeli meghatározásban foglalt tényálladékokat merítenek ki. Azok a büntető törvényi rendelkezések, amelyek az említett szempontból szóba jöhetnek a Kbt. 46. §-a, a Bv. 1914 : XLI. tc. 1., 8., illetőleg 9. és 20. §-ai:

Előforduló esetekben rendszerint a postaigazgatásra hárul az a feladat, hogy a fennforgó tényállás alapján állást foglaljon abban a tekintetben, vajjon az alkalmazottakat érintő esetekben a posta igazgatásának van-e s ha igen, milyen irányú teendője, vagy pedig a megtorlás iránti lépések megtétele a postaigazgatás beavatkozása nélkül magára a sértettre tartozik. Ennek elbírálásánál döntő körülmény az, hogy az elkövetett cselekmény magánindítványi vagy felhatalmazási cselekmény, vagyis a bűnvádi eljárás a sértett magánindítványára vagy csak felhatalmazásra indulhat meg.

Minden olyan esetben, amelyben a becsületsértés vagy rágalmazás bűncselekményének megtorlása iránti bírói eljárás megindítása a sértett elhatározásától függ, vagyis a folyamatba teendő eljárás előfeltétele a sértett magánindítványa, a posta igazgatásának nincsen tevékenységi köre, mert nem avatkozhatik be a sértett elhatározásába. Kizárólag a sértettől függ ugyanis, hogy a személyét ért inzultusért kíván-e bírói elégtételt magának, vagy az elégtételadás más formájával beéri vagy azt egyáltalán mellőzi. Nyilvánvalóan következik ebből, miszerint ahhoz, hogy a sértett alkalmazott magának bírói elégtételt vegyen, elvileg semmiféle engedélyre, tehát felettes hatóságának engedélyére sincsen szüksége. Természetesen nem tekinthetők kizártnak olyan esetek, amikor a bűnvádi eljárás megindítása szolgálati vagy egyéb érdekből kívánatos vagy nem kívánatos, amikor a sértett alkalmazottnak ezt a magasabb szempontot figyelembe kell vennie.

Más a helyzet a felhatalmazásra üldözhető eseteknél, amelyekben a postaigazgatás feladata, hogy az eljárás megindításához szükséges felhatalmazás megadása iránt intézkedjék, mert ennek hiányában — lévén a felhatalmazás az eljárás megindításának elengedhetetlen feltétele —, az eljárás folyamatba nem tehető. A felhatalmazás megadását megelőzően a postaigazgatásra tartozik annak a mérlegelése és eldöntése is, hogy a felhatalmazás megadása esetleg megtagadtassék. A törvény ide vonatkozó rendelkezései szerint, ha a sértett a felhatalmazás megadását kívánja, azt megtagadni csak abban az esetben lehet, ha megadása közérdekbe ütköznék. Mérlegelendő és eldöntendő tehát, hogy ilyen eset nem forog-e fenn.

Fel lehet vetni itt azt a kérdést, hogy a felhatalmazást a sértettnek ki adja meg. A törvény akként rendelkezik, hogy a felhatalmazást a sértett felettes, illetőleg felügyelő hatósága adja meg. Ebből a rendelkezésből világosan következik, hogy a postai alkalmazottakra mint sértettek nézve, a felhatalmazást az a postai hatóság adja meg, ame-

lyik alá a sértett közvetlenül rendelve van. A posta szervezetében ilyen hatósági szervek a postaigazgatóságok, a táviró és távbeszélő igazgatóság, a postavezérigazgatóság és a m. kir. kereskedelemügyi miniszter. Természetes, hogy miután a törvény ebben a tekintetben megszorítást nem tartalmaz, nem tekinthető szabálytalannak, ha a közvetlen felettes hatóság helyett, a magasabb hatósági fokozatú szerv adja meg a felhatalmazást.

Amint már említettem, a postaigazgatás feladata annak elbírálása és eldöntése, hogy adott esetben a cselekmény magánindítványi vagy felhatalmazási cselekmény-e, mert csak ennek eldöntése után tisztázódik az a kérdés, vajjon a posta igazgatásának a cselekmény elkövetésével kapcsolatban van-e teendője vagy sem. A postaigazgatásnak ez a tevékenysége, az ügy tényállásának legapróbb részletéig terjedő alapos, megfontolt munkát kíván. Meg kell ugyanis állapítani, hogy az ügyre vonatkozó tényállásnak elemei az ide vonatkozó büntetőtörvényi rendelkezések közül melyiknek tényálladékát meritik ki, vagyis a törvényi meghatározások közül melyik alkalmazható a fennforgó tényállásra. A tényállásnak árnyalatbeli változatai, az egyes kifejezéseknek a gyakorlati életben való értelmezése más- és más eredményre vezetnek s magánindítványi cselekményt felhatalmazásivá vagy megfordítottan tehetnek.

Csak egész röviden térek ki arra, hogy a becsületsértés és rágalalmazás bűncselekményei általában magánindítványi cselekmények s a törvény csak néhány különös esetben teszi azt a kivételt, hogy az eljárás hivatalból és csak felhatalmazásra indítható meg. Egyik ilyen kivétel az, hogy *feltételesen* hivatalból és tehát felhatalmazásra üldözendő a rágalalmazás, vagy becsületsértés, ha többek között állami hatóság vagy ennek a szolgálatában álló közhivatalnok ellen

1. hivatásuk gyakorlására vonatkozóan állítottak vagy hireszteltek olyan tényt, amely
2. valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet.

A felhatalmazásra üldözés feltétele itt kettős, vagyis szükséges egyrészt, hogy a tényállás vagy hiresztelés a *hivatal gyakorlására* vonatkozzék, másrészt, hogy az állított vagy hiresztelt tény valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának *oka lehet*.

Adott esetben a postaigazgatás feladata elbírálni és eldönteni, hogy a törvénynek ez a kivételes rendelkezése alkalmazást nyerhet-e, vagyis a hivatal gyakorlására vonatkozóan olyan tényállításról van-e szó, amely valóság esetén bűnvádi vagy fegyelmi eljárás oka lehet. Hogy milyen messzemenő figyelemmel kell ezt a kérdést vizsgálni, arra nézve például szolgálhat a következő eset. Egy községi jezsuita az egyik postaigazgatósághoz intézett beadványában azt írta egy postamesterről, hogy teljesen elsajátította az igazgatóságától azt a példátlan önkénykedést, amit a fizető közönséggel szemben a posta megengedhetőnek tart. Az igazgatóság ebben a tényállításban *magát* hivatali kötelességeinek teljesítésére vonatkozólag megrágalmazva látta és az illetékes kir. ügyészséghez intézett iratában az eljárásnak hivatalból való megindítását kérte, erre az eljárásra a kir. ügyészségnek egyidejűleg felhatalmazást adva. Az ügyészség felhatalmazásra üldö-

zendő rágalmazás vétsége miatt vádat is emelt. A vádirat ellen a vádlott kifogással élt, aminek alapján a vádtanács az eljárást megszüntette. Az ügyésznek a vádtanács végzése elleni felfolyamodását a tábla elutasította azon az alapon, hogy az igazgatóság csak a maga megsértése miatt adott felhatalmazást az ügyészségnek, holott a vádbeli cselekmény a postamester terhére is elkövetett, felhatalmazásra üldözendő rágalmazást is kimeríti, amire a felhatalmazás hiányzik, de a megadott felhatalmazás sem az arra jogosulttól származik, mert azt az igazgatóság felettes, illetőleg felügyelő hatósága lett volna jogosított megadni. Szabályszerű felhatalmazás pótlása után a vádlottat kétrendbeli felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmazás vétsége miatt elítélték.

A következő esetben azt a kérdést kellett eldönteni, vajjon egyszerű rágalmazás, vagy felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmazás esetéről lehet szó. A postahivatalban megjelent fél a postamesterről a hivatali személyzet jelenlétében azt állította, hogy nem ismeri a szabályokat, nem való postamesternek továbbá, hogy önkényesen jár el a küldemények visszaküldésénél. A kérdés eldöntésénél azt kellett vizsgálni, vajjon az elhangzott tényállítások a postamester hivatásának gyakorlására vonatkoznak-e s igenlő esetben azok bünvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának okai lehetnek-e? Minthogy a bírői gyakorlat szerint valamely hivatal viselésére való képtelenség, valamint kötelességellenes eljárás imputálása fegyelmi eljárás oka lehet, a szóban levő esetben felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmazás vétségének fennforgása állapítottatott meg s a felhatalmazás megadása iránt történt intézkedés.

A most következő esettel azt kívánom szemléltetni, mikor forog fenn felhatalmazásra hivatalból üldözendő *becsületsértés* vétsége, olyan esetben, amikor közhivatalnok hivatásának gyakorlására vonatkozóan állítatik olyan tény, amely bünvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet, vagyis, amikor látszólag rágalmazás bűncselekményével állunk szemben. Valaki levelet írt a posta egyik alkalmazottjának, amelyben az az állítás foglaltatott, hogy nem foganatosította a kiadott rendelkezést, hanem azzal ellenkező intézkedést tett s ez a szabálytalan eljárása különböző érdeksérelmet okozott. A levélben foglalt tényállítás kimeríti a felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmazás bűncselekményének tényálladékát azokban a vonatkozásokban, hogy az érdekelt hivatásának gyakorlására nézve állítatik olyan tény, amely valóság esetén fegyelmi eljárás megindításának oka lehet. A cselekmény azonban nem tölti ki teljesen a törvényi meghatározás keretét, mert annak egyik tényálladási eleme, a „más előtt“ való állítás vagy hiresztelés hiányzik, mert a levélben foglaltakról csak az érdekelt címzett szerezhette tudomást, illetőleg a tényállítás csak az ő jelenlétében történt. A cselekmény a rágalmazás egyik tényálladási elemének hiányában *becsületsértésnek* minősül s mint ilyen lesz felhatalmazásra üldözendő.

Felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmazás vétsége miatt folyamatban levő eljárás során az a kívánság merülhet fel, hogy az eljárás megszüntetessék. Kérdés, van-e erre lehetőség s ha igen, mi annak a módja? Abból kiindulva, hogy a magánindítványra üldö-

zendő bűncselekménynél a magánindítvány visszavonásával az eljárás megszüntethető, arra lehetne következtetni, hogy a felhatalmazás visszavonásával ugyanez az eredmény érhető el. Ez a következtetés azonban nem helyes. A felhatalmazási bűncselekmények hivatalból üldözendő cselekmények. Mihelyt a felhatalmazás megadatott, az egész eljárás további sorsa az ügyész kezébe van letéve s a vád szempontjából ő a büntető pernek az irányítója. A felhatalmazás esetleges visszavonása az ügyész cselekvési szabadságát nem érinti, amiből természetesen következik, hogy a felhatalmazás visszavonása az eljárás megszüntetéséhez nem vezet. Az eljárás csak abban az esetben szűnik meg, ha az ügyész a vádat elejti. Ahhoz tehát, hogy a felhatalmazás megadása folytán megindult bűnvádi eljárás megszűnjék, feltétlenül az ügyész vádelejtésére van szükség. Viszont abban az esetben, ha az ügyész az eljárás folyamán a vádat elejtette, pótmagánvád átvételének helye nincs, vagyis a sértett a magánvád képviselőjét át nem veheti.

A felhatalmazási bűncselekménnyel kapcsolatban előfordulhat, hogy a bíróság a felhatalmazási bűncselekményt nem látja fennforogni s felmentő ítéletet hoz. Kérdés, van-e helye a bűncselekmény magánindítványi alapon való elbírálásának tekintettel arra, hogy kifejezett magánindítvány nem tétetett. A kérdésre igennel kell felelni. A Kúria ugyanis kimondotta, hogy a sértettnek a felhatalmazás megadása iránt előterjesztett kérelme a büntető eljárás megindítására irányul, tehát a magánindítványt magában foglalja. A magánindítvány megtétele ugyanis különös formához kötve nincs. A lényeg az, hogy az arra jogosított a bűnvádi eljárás megindítása iránti akaratát kijelentse és pedig oly helyen és körülmények között, hogy az illetékes hatósághoz, bírósághoz eljusson. Jogilag a magánindítvány-tételt nem szünteti meg, illetőleg nem zárja ki az a körülmény, hogy a sértett megtorlásra irányulóan kifejezett akarata és nyilatkozata az előtérbe lépett jogi előfeltétel: a felhatalmazás kérdésében az annak megadására jogosított felügyeleti hatóság útján került és pedig törvényes időben a bíróság elé. A lényeg tehát az, hogy a felhatalmazás megadása a magánindítványi bűncselekményre nézve megállapított 3 hónapi határidőn belül történt legyen. Ez az eset csak akkor állhat elő, ha a bíróság az ügyet a magánindítványi bűncselekmény elbírálására hivatott bírósághoz teszi át.

Most még néhány szót a hatóság előtti rágalmazás bűncselekményéről, amelyet a törvény a rágalmazással szemben különálló bűncselekményként vett fel. Az idevonatkozó törvényes rendelkezés szerint vétséget követ el, aki valakit hatóság előtt bűnvádi vagy fegyelmi úton büntetendő cselekmény elkövetésével kellő ténybeli alap nélkül vádol, ha őt gondatlanság terheli és vádja nem bizonyul valósnak. Ez a bűncselekmény annyiban különbözik a hamis vád bűncselekményétől, hogy míg itt *kellő ténybeli alap nélkül* való vádolás a kritérium, a hamis vádnál a *tudva* hamisan vádolás. Hatóság előtti rágalmazásról tehát akkor van szó, amikor a tettes egyszerű gyanura vagy könnyelmű következtetésre alapítja vádját a helyett, hogy kísérletet tenne a vád valóságának megnyugtató alapjai felkutatása iránt. A cselekmény csakis a hatósághoz intézett iratban követhető el. Hogy a cse-

lekmény elkövetése szempontjából mi a hatóság, a hatóságok védelméről szóló 1914:XL. tc. 1. §-ában foglalt meghatározás az irányadó. A bírói gyakorlat szerint nem hatóság a máv. igazgatósága, ellenben hatóság a postaigazgatóság. A hatóság előtti rágalmazás mindig magánindítványra üldözendő, felhatalmazásnak nincs helye még akkor sem, ha a vádolás a sértett hivatásának gyakorlására vonatkozóan történik.

Végül egész röviden ki kell még térnem a Kbtk. 46. §-ában meghatározott hatóságsértés kihágása és a Bv. 1. §-ában meghatározott becsületsértés vétsége közötti összefüggésre. Igen nehéz kérdés annak a megállapítása, hogy adott esetben a két rendelkezés közül melyik nyerjen alkalmazást, illetőleg az elkövetett cselekmény melyik rendelkezésbe ütközik. Nagy általánosságban talán azt lehetne mondani, hogy aki hatósághoz intézett beadványában a hatóságot, vagy hivatalos eljárásban a hatósági hivatalnokot vagy közeget olyan kifejezésekkel illeti, amelyek a hatóságra, illetőleg hatósági hivatalnokra és közegre sértők és illetlenek ugyan, de a hatóságot vagy annak képviselőjét egyéni becsületében megbecstelenítő, lealacsonyító vagy megszegyenítő jellegük nincs, a Kbtk. 46. §-ába ütköző kihágást követi el. Ha ugyanis a használt kifejezés megbecstelenítő, lealacsonyító, úgy a cselekmény becsületsértésnek minősül s mint ilyen súlyosabb bűncselekmény, a kihágás határait meghaladja. Ennek elbírálása természetesen az adott esetekhez kell hogy igazodjék. Nincs kizárva azonban, hogy amennyiben becsületsértő kifejezés használatával elkövetett becsületsértés vétsége miatt az eljárás valamely okból pl. magánindítványi határidő eltelte miatt nem indítható meg, a cselekmény a Kbtk. 46. §-a alapján mint kihágás tétessék eljárás tárgyává, mert a tett azonosság keretében a minden részletében megvalósított enyhébb bűncselekmény s az ebben való bűnösség megállapítását a törvény nem tiltja, sőt egyenesen előírja. Ugyanez történhetik abban az esetben, ha az eljárás folyamán nyer megállapítást a magánindítvány hiánya.

Igen érdekes példája a hatóságsértéseknek a következő eset:

Egy fél felháborodva azon, hogy a postakiadó az utalványon levő aláírását nem ismerve, arra kérte őt, hogy az utalványt előtte újra írja alá, a postautalványt összegyűrve, a kiszolgáló ablakon keresztül a postakiadóhoz vágta. A feljelentésre a járásbíróóság a felet a Kbtk. 46. §-ába ütköző kihágás miatt 40 P pénzbüntetésre ítélte. A fél az ítélet ellen fellebbezett, a törvényszék azonban az ítéletet helybenhagyta. A védő a fellebbezési tárgyaláson arra alapította védelmét, hogy a Kbtk. 46. §-ában meghatározott kihágást csak *kifejezésekkel* lehet elkövetni, a vádlott pedig minden szó nélkül cselekményt vitt véghez, amely tulajdonképp magánindítványra üldözendő becsületsértés. De szerinte azért nem foroghat fenn hatóságsértés kihágása, mert ez subsidiárius bűncselekmény, vagyis csak akkor állapítható meg, ha a vádlott cselekménye más súlyosabb cselekménynek (pl. becsületsértés, rágalmazás) nem minősíthető. Ilyen esetben a vádlottat a legfelsőbb bíróság gyakorlata szerint fel kell menteni.

A törvényszék helybenhagyó ítéletét azzal indokolta, hogy a megállapított tényállás szerint vádlott az összegyűrt utalványt nem a pos-

taalkalmazottnak dobta, hanem az ablakon át csak melléje hajította, tehát így becsületsértést nem követett el. Igaz ugyan, hogy a kihágási törvény 46. §-a csak „kifejezés“ használatát rendeli büntetni, azonban ha a védő álláspontja helyes volna, akkor ebben az esetben a súlyosabb cselekmény (tett) nem volna büntethető, már pedig ha a törvény az enyhébb cselekményt (kifejezés használatát) büntetni rendeli, nem tehető fel, hogy a súlyosabbat nem kívánta büntetni.

A bíróság a hatósági közeget (postaalkalmazottat) a hatósággal egynek tekintette és megállapította, hogy a vádlott cselekményével postai hatósággal szemben olyan tiszteletlen magatartást tanúsított, melyre még ha szabályellenes lett volna is a postaalkalmazott eljárása, nem ragadtathatta el magát.

Az előadottakkal nagy vonásokban igyekeztem vázolni azt a büntetőjogi területet, amelyre a posta igazgatásának tevékenysége kiterjed, illetőleg amely területen a posta igazgatásában a büntetőjognak szerep jut. Tudom, hogy ez az ismertetés messze áll a teljességtől, de talán mégis elég ahhoz, hogy némi tájékozást adjon arról a munkáról, amelyet a posta igazgatása ebben a vonatkozásban végez.

A posta és a vasút kölcsönös szolgáltatásainak megtérítése.

Irta: Dr. MAGOS GYŐZŐ, m. kir. postafogalmazó.

Compensation des services réciproques de la poste et des chemins de fer.

Par le dr. Győző Magos, commis-rédacteur des postes. r. h.

L'article expose l'origine et le volume de la prérogative de transport gratuit des Postes vis-à-vis des chemins de fer principaux ainsi que la situation actuelle, laquelle s'est développée de la manière que par suite de dispositions légales accentuant le caractère commercial des chemins de fer d'Etat l'Administration des Postes est maintenant tenue de compenser les frais de revient des services rendus par les chemins de fer d'Etat. En revanche, les chemins de fer, eux aussi, récompensent les frais de revient des services empruntés à la poste. L'article expose encore les dispositions légales subsistant entre la poste et les chemins de fer d'intérêt local au sujet du transport du courrier. Les chemins de fer, à moins qu'ils ne fussent explicitement obligés lors de la délivrance de la concession de transporter gratuitement le courrier, étaient déjà dès le commencement exemptés du transport gratuit du courrier et leurs services rendus à la poste furent compensés, soit par une rétribution forfaitaire annuelle, soit par une annuité payable pendant 50 ans.

Stephenson György találmánya, a gőzmozdonyú vasút, az egész világ közgazdasági életének fejlődésére korszakalkotó jelentőségű. A nagyszerű találmány alapján az első vasút Angliában 1825-ben Stokton és Darlington között épült meg.

Annak ellenére, hogy az akkori maradi világfelfogás a gőzmozdonyú vasutat az ördög szövetségesének tekintette és azt az első időben határozott ellenszenvvel fogadta, a további fejlődés erre a gondolkodásra hamarosan rácsfolt és a vasút ellenzőinek táborát is elnémította. A gőzmozdonyú vasútnak a közlekedés gyorsasága tényleg mutatkozó határtalan előnyét a kocsiközlekedéssel szemben, a

kontinens államai is egyhamar felismerték és Anglia példájára itt is egymás után vasútvonalak épültek. Hazánkban elsőnek 1845-ben a Pest és Vác közötti vasútvonalat adták át a forgalomnak s a következő évben a Pest-szolnoki vonalon is megindult a rendszeres forgalom. E két vonal volt a mai nagyszerű vasút hálózatunk fejlődésének az alapja.

A vasúthálózatok fejlődése Európaszerte az egyes postákat új helyzet elé állította. A személyszállítás, amelyet a posták elsőrendű, fontos és a legtöbb államban (így hazánkban is) kiváltságos jogként gyakoroltak, áttérrelődött a vasútra. A vasút üzleti forgalmát tehát a posta addigi tevékenységének rovására szerezte. Ezért a vasutaknak, ott, ahol a személyszállítás az egyes posták kiváltságos előjoga volt, a személyszállítás kizárólagosságáról való lemondás ellenében némi kárpótlásul a postaszállítást ingyen kellett vállalniok.

Az abszolutizmus korában rendeleti úton életbeléptetett (1851-ben) 1850 évi „Postapatens“ (a hiányzó postatörvényt részben még a mai napig is ez pótolja) az utas szállítást állami előjognak (regalenak) már nem nyilvánítja. Ennek fejében azonban az 1851. évi november hó 16-án kelt „Vasúti Üzleti Rendtartás“ 68. §-a kimondja, hogy a vasutak a posta kocsijait, a szolgálat ellátására szükséges személyzetet stb. ingyen kötelesek szállítani. Az 1908. évi XIII. tc.-kel érvényben tartott vasútüzleti rendtartás kötelezi a fővasutakat, hogy az állam tulajdonát képező vasúti kocsikat, a kezelési postaalkalmazottakat a vasút ingyen köteles szállítani. Kötelezi a fővasutakat arra is, hogy ott, ahol a kész zárlatokat szállító meneteket a posta közzegei nem kísérik, ezt a szolgálatot a vasút közzegei kötelesek ellátni, ha pedig a kész zárlatokat a posta közzegei kísérik, a kezelésre szükséges kocsikat a vasút köteles előállítani és a posta rendelkezésére bocsátani.

A vasútüzleti rendtartás 68. §-ában foglalt ingyenes szállítási kötelezettségen felüli egyéb teljesítményeket a két intézmény egymásnak már ekkor is kölcsönösen megtérítette; így pl. a posta a postakincstár tulajdonában levő vasúti kocsiknak műhelyi javítási költségét, a kocsik kenési költségét, a táviróépítési anyagok vasúti szállítását stb. megfizette, viszont a vasút is, a minisztérium jóváhagyásával a távirdaigazgatással kötött 1877. évi „Egyezmény“ 4. §-a alapján vasúti táviró vezetékeinek felügyeletéért és fenntartásáért a postának díjat fizetett.

A felsorolt rendelkezések csak a fővasutakra, nevezetesen az államvasutakra, továbbá azokra a magánvasutakra voltak mérvadóak, amelyek engedélyokiratukban a posta ingyenes szállítására kifejezetten köteleztettek. (Ilyen vasút volt pl. az 1880. évi XXXII. tc.-kel engedélyezett „Szamosvölgyi Vasút“ is.) A vasúti fővonalak fejlődésével mindinkább felmerült „helyi érdekű vasutak“ építésének a szükségessége is. Az 1880. évi XXXI. tc. 1. §-a ezért lehetővé teszi, hogy „helyi érdekű, vagyis oly vasutak, amelyek főcélja, hogy az illető vidék forgalmi és közgazdasági igényeinek megfeleljenek, a jelen törvényben foglalt feltételek és kedvezmények mellett a minisztérium által engedélyezhetők.“ Mivel pedig — különösen kezdetben — e vasutak jövedelmezősége biztosítottak nem látszott, e vasutak, más

kedvezmények mellett, a hivatkozott törvény 4. §-ában foglalt rendelkezéssel a posta ingyenes szállításának kötelezettsége alól is felmentettek azzal, hogy a postaszállítáért a postaigazgatóság és a vasútvállalat között egyességileg megállapítandó mérsékelt díj fizetendő. Ezt a törvényes rendelkezést az 1888. évi IV. tc. 4. §-a akként módosította, hogy a helyi érdekű vasút a kereskedelmi miniszter kívánására a postát szállítani *köteles*, a szállítáért járó méltányos évi díjat pedig rendelettel a miniszter állapítja meg. Módot ad ez a törvénycikk azonban arra is, hogy a vasútvállalat 50 éven át esetleg évjáradékkal segíveztessék. A helyi érdekű vasutaknak fizetett eme összegeknek tulajdonképen államsegély jellegük volt abból a célból, hogy e vasutak létesítése előmozdíttassék. E vasutak természetesen a miniszter által megállapított évi díjért vagy pedig e helyett az 50 éven át fizetendő évjáradékért kötelesek voltak a postát minden további díj fizetése nélkül szállítani.

Ez volt a helyzet 1924-ig. A világháború kezdetéig mind a posta, mind a vasút nagyon fejlődött. A világháború ezt a fejlődést e két állami intézménynél megakasztotta, a világháborút követő forradalmi események és különösen az idegen megszállás okozta pusztítások pedig mind a két intézménynél szinte felbecsülhetetlen károkat okoztak. Az okozott kár helyreállítása és az egyes intézmények régi teljesítőképességének és régi jó hírének visszaállítása leküzdhetetlennek látszó akadályokba ütközött.

A posta költségvetése az 1921/22. költségvetési évtől kezdve az állami közigazgatás költségvetéséből kivétetett és az állami üzemek költségvetésébe vétetett fel. Ez az intézkedés azért történt, hogy a posta gazdálkodásának jövedelmezőségét (rentabilitását) ki lehessen mutatni. A gazdálkodás jövedelmezőségét viszont csak akkor lehet kimutatni, ha az intézet az általa nyújtott szolgáltatások ellenértékét meg is kapja. A posta forgalma régi forgalmához képest alig kb. $\frac{1}{5}$ -ére csökkent. A bevételek a koronaérték akkori állandó romlása következtében még ezt a mértéket sem érték el. A bevételek fokozása és ezzel a postaintézet anyagi megsegítésének gondolata érlelte meg azt az elhatározást, hogy a postai portómentességet annál is inkább meg kell szüntetni, mert annak túltengése révén, a levélpostai küldemények mintegy 33%-a díjmentes szállítást élvezett. A postai portómentességet az 1921. évi XXI. tc. meg is szüntette.

A postai portómentesség megszüntetésével egy időben a Máv. a posta és a vasút között a szállítási díjak megtérítésének újbóli rendezését vetette fel. Álláspontja szerint ugyanis a portómentesség megszüntetése és az üzemi jelleg kidomborítása a vasút által a postának teljesített szolgáltatások megfizetését is jogosulttá teszi. Ebben a kérdésben a posta és a vasút között ekkor közvetlen tárgyalások voltak. Tekintettel arra, hogy a Máv. pénzügyi helyzete valóban nagyon súlyos volt és az ingyenes postaszállítási kötelezettség a vasútra nézve tényleg terhet jelentett, a kérés teljesítése elől a posta mereven nem zárkózott el és hajlandónak mutatkozott arra, hogy a vasúti vontatás önköltségeit megtérítse. Ezzel szemben kifejtette a posta azt az álláspontját, hogy az 1908. évi XIII. tc.-kel hatályban tartott vasútüzleti rendtartás 68. §-ának azt a rendelkezését, amely

szerint a posta számára a vontatást mind a Máv., mind a magánvasutak ingyen kötelesek teljesíteni, változatlanul érvényben lévőnek tekintti és ettől az elvi álláspontjától nem tér el. A posta ezért azt kívánta, hogy a vontatási önköltségek a Máv. részére csak addig térítessenek meg, amíg a Máv. rendes üzemi pénzügyi egyensúlyba nem jut. Egyben azt is javasolta, hogy az önköltségtérítés összegét a kereskedelemügyi miniszter határozza meg.

A felmerült kérdést az 1924. évi február hó 1-én kelt 1510/X—K. M. sz. rendelet intézte el. A rendelkezés 1. bekezdésének szószerinti szövege a következő: „Az 1851. évi november hó 16-án kibocsátott s az 1908: XIII. törvénycikkkel érvényben tartott vasútüzleti rendtartást“ I. C. „A magánvasúti vállalatok, valamint ezek alkalmazottainak kötelességei“ című részének 68. §-ában foglalt rendelkezések értelmében, amely rendelkezések évtizedeken át gyakorolt jogszokás és az idevonatkozó miniszteri rendeletek szerint a m. kir. államvasutakra is állandóan alkalmazást nyertek: a m. kir. államvasutak épen úgy, mint minden más vasút, amely ez alól világosan felmentve nincs, a postát, az állam tulajdonát képező vasúti postakocsikat, nemkülönböztetve a postaküldemények útközben való kezelésére és ennek felügyeletére rendelt postai alkalmazottakat díjmentesen szállítani köteles, köteles továbbá az állam tulajdonát képező vasúti postakocsiknak a vasút területén e célra alkalmas helyeken való elhelyezését megengedni és az ilykép elhelyezett kocsik őrizetéről is gondoskodni.“

Bár ezek szerint a m. kir. postát az államvasutakkal szemben semmiféle ellenszolgáltatásra nem lehetne kötelezni, az államvasutak rendkívül súlyos pénzügyi helyzetére való tekintettel a miniszter akként rendelkezett, hogy a posta — díjmentes vontatási jogának teljes épségben tartása mellett — vontatási önköltségek címén 1924. január hó 1-től kezdve további intézkedésig évi 10 milliárd koronát fizessen. Fenntartotta a miniszter magának a jogot, hogy a fizetendő összeg felemelése, avagy leszállítása, esetleg a fizetés teljes megszüntetése tárgyában a fentiekől eltérő határozatot is hozhasson. Az önköltség térítés fejében a Máv. által nyújtandó szolgáltatások a rendeletben tételesen fel voltak sorolva. E szolgáltatások között, a Máv.-nak eddig is térített szolgáltatásokon felül, mint legjelentősebb tétel, most már a vasúti vontatás költségei is fel vannak véve. Az egyes szolgáltatások tételes felsorolását itt mellőzöm, mert az évek folyamán az önköltségtérítés keretébe tartozó szolgáltatásokban különböző változások történtek. A most megállapított önköltségtérítés fejében nyújtandó szolgáltatásokat pedig a későbbiekben felsorolom. Itt csak azt jegyzem meg még meg, hogy a vontatási költség számításának alapját a Máv.-nak a posta részére teljesített postakocsi tengelykilométer szám képezi.

A Máv. részére fizetendő és évi 10 milliárd koronát kitevő önköltségtérítés összegének a megállapítása előző évi teljesítmények értékelése alapján történt. Pénzértékünk azonban abban az időben még egyre romlott; a Máv. ezért hamarosan a térítés összegének a felemelését kérte. A térítés összegének felemelésével kapcsolatban felmerült az a kérdés, hogy a Máv.-nak az általa kezelt helyiérdekű vas-

utak vonalain a posta részére nyújtott szolgáltatások ellenértéke megtéríttessék-e vagy sem? Az 1925. évi 14.151/X. K. M. sz., később pedig a 71.541/1933—X. K. M. sz. rendeletben a miniszter akként határozott, hogy a Máv. által kezelésbe vett helyiérdekű vasutak vonalain a posta részére nyújtott és az önköltségtérítés keretébe tartozó teljesítmények után vontatási önköltségtérítés nem jár, mivel az egyes h. é. v. a postaszállításért az 1888. évi IV. tc. 4. §-a alapján megállapított és 50 éven át fizetendő évjáradékot annak idején részben a postától egv összegben megkapták, részben pedig ezt az összeget a posta terhére pénzügyhatóságoknál leszámították és az aranykorona értékben kapott összegeket e vasutak az építkezésnél fel is használták. A posta tehát a postaszállítás költségeit ezeknek a vasutaknak előre már egyszer megfizette, ugyanannak a szolgáltatásnak kétszeri fizetésére pedig nem lehet kötelezni.

Visszatérek most ismét a fővasutak (Máv.) vonalain fizetendő önköltségtérítés ügyének további ismertetésére. A világháborút, a forradalmakat és az idegen megszállásokat követő válságos évek után az ország pénzügyei az 1924. évi IV. tc.-ben (szanalási törvény) újból rendezettek. Rendkívüli időkben, rendkívüli súlyos helyzetekben, amikor sok esetben a rendes törvényhozási szabályalkotásnál sokkal gyorsabb intézkedésre van szükség, az egyes kormányok rendszerint jogszabályalkotásra rendkívüli felhatalmazást szoktak kapni. A magyar kormány részére is az 1924. évi IV. tc. az ország pénzügyi egyensúlyának helyreállítása érdekében majdnem korlátlan felhatalmazást adott. Nevezetesen e törvény 2. §-a többek között kimondja azt, hogy a pénzügyi egyensúly helyreállítása érdekében szükséges intézkedések *rendelettel* — a fennálló és idevonatkozó törvényektől eltérően is — foganatosíthatók. E törvényben kapott felhatalmazás alapján az összminisztérium 1924. évi december hó 6-án kelt 8.022. M. E. sz. rendelettel a m. kir. államvasutak üzletvitelét újból szabályozta. Ez a rendelet, amely az államvasutak üzemelésével kapcsolatos intézkedéseket tartalmazza, 12. §-ában kimondja azt, hogy „a m. kir. államvasutak és az állami igazgatás egyes szervei és üzei, valamint önkormányzati testületek kölcsönös szolgáltatásainak ellenértéke megtérítetik.“ A 9. §. 27. pontja a 12. §. alapján létesítendő megállapodások jóváhagyását a kereskedelemügyi miniszter részére tartja fenn, a 14. §. pedig kimondja azt, hogy az államvasutakra érvényes törvények, rendeletek, szabályok és utasítások csak annyiban érvényesek továbbra is, amennyiben e szabályok alól törvény, *jelen rendelet* kivételt nem állapít meg.

A posta és a vasút viszonyában a 8.022. M. E. számú rendelet új helyzetet teremtett, mert az 1908. évi XIII. törvénycikkkel érvényben tartott 1851. évi vasútüzleti rendtartás 68. §-ában foglalt ingyenes postaszállításra vonatkozó rendelkezéseket hatálytalanította. A rendelkezés tehát a posta évtizedes előjogának megszüntetését jelentette. A posta ingyenes szállítási előjogában rejlő anyagi előnyét addig olcsó tarifáiban mindig kifejezésre juttatta, ez a lehetőség most megszűnt, mert az ingyenes postaszállítás megszüntetésével kapcsolatban a postára háruló terhet díjszabásainak megalkotásánál most már figyelembe kell venni. Régebben — az ingyenes postaszállítás teher lé-

vén — díjszabásainak megalkotásakor ezt a terhét a vasút is figyelembe vehette.

Az államvasutak üzemeléséről szóló rendelkezésben — mint azt az előbb idézett §. szövege is mutatja — oly értelmű intézkedés történt, hogy a kölcsönös szolgáltatások térítendőek meg. Épen ezért az államvasutaknak fizetendő önköltségtérítés összegének megállapításánál mindenkor figyelembe vétettek azoknak a szolgáltatásoknak az ellenértéke is, amelyeket a posta a Máv. részére nyújt. A Máv. az önköltségtérítés fejében fizetett átalányért a posta részére az alább felsorolt teljesítményeket adja:

1. Postakocsik szállítása a Máv. vonalakon.
2. Postamellékkocsik szállítása.
3. Postakocsik kiállítási költsége. (A posta, illetőleg postamellékkocsiknak a vonatokból a posta kezelési helyeihez, vagy viszont való kiállítása.)
4. Egyéb tolatások.
5. Az államvasutak és az általa kezelt vasutak állomásainak területén igénybe vett épületek és helyiségek fenntartási díja.
6. Postakocsik műhelyi javításának önköltségi pótléka.
7. A postakincstár tulajdonát képező forgalomképes postakocsik kenési költsége.
8. Olajgáztöltés a postakocsikba.
9. Postaközegek kezelő lámpáihoz kiadott anyagok értéke.
10. Postai helyiségek villamos világítása. (Ott, ahol az áramot a vasút szolgáltatja.)
11. Postai alkalmazottak szabadjegyeinek értéke.
12. Távirda építési és üzemi anyagok, szerszámok vasúti szállítása.
13. Pályakocsimenetek költsége.
14. Máv. kábelpárok igénybevételének díja.

A fenti szolgáltatásokért járó átalány megállapításánál a postának a Máv. részére nyújtott alábbi szolgáltatásai vétettek számításba:

1. A Máv. levéldíjatalánya.
2. A vasút részére teljesített műszaki (távíró és távbeszélő) szolgálat önköltsége.
3. A postapénzforgalomba bekapcsolt Máv. állomások által beszállított, illetőleg az állomásoknak ellátmányként adott összegek postai jutaléka.

A Máv.-nak fizetett önköltség térítés összegét kezdetben a folytonos koronaromlás miatt kellett felemelni. Később a postaforgalom fokozatos emelkedésével kapcsolatban a Máv.-tól igénybevett szolgáltatások is egy ideig emelkedtek, később gazdasági válsággal kapcsolatban csökkentek. Ennek következtében a Máv.-nak fizetett átalány évi összege is az egyes évi költségvetések indokolásában közzétett adatok szerint változott.

A posta ingyenes szállítási joga, mint látjuk, megszűnt. A posta a múlt század közepén a vasutak fejlődésével sokat veszített, forgalmának és ezzel kapcsolatban bevételeinek jelentékeny részét a vasútnak adta át. A vasútnak ingyenes szállítási kötelezettsége ezért ebben az időben teljesen természetes és jogos követelmény volt. Ma mind a két intézmény egészen más viszonyok között van. Azzal,

hogya a háborút követő időkben költségvetési szempontból a posta is üzemi jellegűnek vétetett, természetesen együtt jár az, hogy a kölcsönös szolgáltatást a posta és a Máv. egymásnak megtérítsék, mert a gazdasági üzemvitel és a forgalommal kapcsolatos megfelelő hozadékot — egyszóval jövedelmezőséget — csak így lehet kimutatni. A posta kiváltságos jogának keletkezése és megszűnése között eltelt 75 esztendő fejlődése, kiváltságos előjogának megszüntetését tehát megérlelte.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Újabb pályatételeink:

7.

Központosított vagy szétagolt legyen-e a nagyvárosok kézbesítési rendszere?

8.

Az A. 2. Szab. 26. §. 2—3. pontja alapján valamely tömegesen feladó által terjedelmesnek jelzett, folyadékot tartalmazó csomagot a mozgóposta kifogástalanul átvett. A csomagok berakásánál a feladó küldönce is közreműködött. A mozgóposta kezelője a vonat indulása után megállapítja, hogy a csomag folyik. Mi lesz a posta álláspontja e csomag kártérítésének kérdésében?

*

A pályázaton a magyar posta személyzetének minden egyes tagja résztvehet. A pályamű legfeljebb 3 gépírással ívoldalra terjedhet.

A pályázati határidő 1935. május 10.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni s azt a szerző nevét tartalmazó külön borítékba zárt, lepecsételt jelígyes levél kíséretében kell a Magyar Posta szerkesztősége részére feladni. A jelígyes leveleket csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkáért jutalomdíjat kap, amelynek összege 30 P lesz, vagy legalább is dicséretben részesül. Ellenkező esetben a szerző nevét tartalmazó levelet megsemmisítik s így a szerző neve ismeretlen marad.

A legjobbnak talált pályamű tárgyához képest esetleg a Magyar Postában, illetőleg a Műszaki Közleményekben is megjelenik.

A pályázaton a Magyar Posta, illetőleg a Műszaki Közlemények szerkesztőbizottságának tagjai, továbbá a postavezérgazgatóság ügyosztályvezetői — akik a bírálatra lesznek hivatva, — nem fognak résztvenni.

A pályadíjnyertes és közlésre méltatott munkák:

Az 1935. évi 2. számban közölt 3. számú pályatétel:

A , aki B cég alkalmazottja volt, 1928. évi január hó 24-én lakásán, számú távbeszélő állomást szerel-

tetett fel. A távbeszélő-névsorban a B... cég előfizetésében lévő állomásnál erre a távbeszélő-állomásra hivatkozás történt akként, hogy 19 óra után és vasárnap ez a távbeszélő-állomás hívandó.

A.... 1934. évi május hó 3-án állomását leszereltette. Minthogy B..... cég az iránt, hogy az előfizetésében lévő távbeszélő-állomásnál az említett hivatkozás töröltessék, nem intézkedett, az újonnan kiadott távbeszélő-névsorban a cég állomásánál a hivatkozás megmaradt.

Később A.... a B.... cég alkalmazásából kilépett és ugyanazon szakmában önálló üzletet alapított. 1934. évi július havában új távbeszélő-állomás felszerelését kérte. Az igazgatóság kérelmét teljesítette s mivel a leszerelés-től számított 3 hónap nem telt el, az állomásnak a régi számát visszaadta.

B.... cég az igazgatósághoz intézett beadványában a távbeszélő-állomás számának megváltoztatását kérte, mert az ő távbeszélő-állomásánál szereplő utalás neki károkat okoz és a feleket a cég versenytársához irányítja. Beadványában elismerte, hogy a távbeszélő-állomás leszereléséről tudomása volt.

Kérdés, hogy a cég kérelme teljesíthető-e?

A nyertes pályamű szerzője Polgár Géza m. kir. posta segédtitkár.

Dicséretben részesült Dr. Kalmár István m. kir. postatanácsos.

A pályadíjnyertes munka, amelyet a szerkesztő-bizottság közlésre méltónak ítélt, a következő:

Mielőtt a tétel részletesebb analizálásához kezdenénk, elsősorban vizsgáljuk jogilag azt, hogy az A. alkalmazott és a B. cég között fennálló szolgálati viszony minő jogi helyzetet teremt az alkalmazási időszakra, és minő jogokat és köteleességeket von maga után az alkalmazási viszony megszűnte után.

Mit is eredményez az alkalmazási viszony hiteljogi szempontból? Teljes jogi egybeforradást, aminek természetes velejárója a bizalmi viszony a főnök és alkalmazottja között, a külvilággal szemben pedig az alkalmazottat kötelező üzleti titoktartás. Csak ez teheti lehetővé a legteljesebb és legeredményesebb összműködést a főnök és segédje között (lásd dr. Kuncz: A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata I. kötet, 185. old.), amit a kereskedelmi törvény 53., 54. és 74. §-a még azáltal igyekszik mélyíteni, zavartalanabbá tenni, hogy a segédet törvényes *versenytilalmak* felállításával valósággal béklyóba veri s így az alkalmazott minden fizikai és szellemi képességét a főnök szol-

gálatába és rendelkezésére kénytelen szentelni (Kuncz: u. o. 186. old.). Ezért sem jogilag, sem ténybelileg semmi különös nincs abban, hogy a B. cég előfizetésében levő távbeszélő-állomásnál a távbeszélő-névsorban hivatkozás történik arra, hogy az A. alkalmazott lakásán 1928. január hó 24-ével felszerelt telefonállomás útján a cég a vevőközönség részére üzletzárás után és vasárnap is rendelkezésre áll. És pedig nem különös az legfőképpen azért, mert a Tb. Ü. Sz. 27. §. 6. pontja lehetővé teszi az előfizető részére, hogy a könnyebb feltalálás érdekében nevére (cégére) esetleg több helyen is hivatkozás történjék.

Amikor A. alkalmazott 1934 május hó 3-án állomását leszereltette és B. cég nem intézkedett a saját előfizetésében levő távbeszélő-állomásnál az említett hivatkozásnak az újonnan megjelenő távbeszélő-névsorban való törlése iránt, ez mindenesetre B. cég részéről bizonyosfokú negligenciára vall, mivel mint igénybevevőt, érdekei megóvásánál korlátlan rendelkezési jog illetve meg a postával szemben a hivatkozás törlésének elrendelése iránt. Éppen ezen a korlátlan rendelkezésen nyugvó helyzet hozza magával a posta anyagi felelősségének kizárását a Tb. Ü. Sz. 5. §. 2. pontja alapján, aminek azonban még nem velejárója harmadik személyek felelősségének kizárása is.

A. alkalmazott a B. cégből való kiválása után történt önállósítása alkalmával 1934 július hóban új távbeszélő-állomás bekapcsolását kérte. Ennek folyamányaként a régi számnak a három hónapi határidő le nem telése miatt történt meghagyása a P. R. T. 1934—26. ad 113.991/5. sz. rendelet értelmében üzletszabályszerűen történt, egyrészt a posta részéről, amelyre egyáltalában nem tartozik az üzleti háttér kutatása és az üzleti érdekek feletti éber őrködés, de másrészt A. részéről is, akire ugyancsak nem kötelező annak vizsgálata, hogy B. cég saját üzleti körét esetleg súlyosan érintő, az új távbeszélő-névsorban meghagyott utalás nem involvál-e a céget illetően bizonyos károsodást, a saját részére pedig nem biztosít-e bizonyos meg nem engedett vagyoni (üzleti) előnyt, hisz most már az alkalmazási viszony megszűnte *utáni* állapot következett be, amikor a *versenytilalom* béklyói már nem hatnak szorítólag. De egyébként is — mondhatná a postakincstár, vagy védekezhetne így A. — a cég tudott a szóban levő távbeszélő-állomás leszereléséről és hogy a hivatkozás kitörlése iránt nem intézkedett, ez már tudatos magatartásának a következménye, amelynek minden hatását is viselni tartozik.

Ez a helyzetállapot azt a helyes felfogást látszik ébresztetni, hogy bizony B. cégnek nincs joga önállóságra jutott egykori alkalmazottja távbeszélő-állomása számának megváltoztatását kérni, az ő jogszabályszerűen nyert jogaiba beleavatkozni, különösen nem azért, mert hiszen A.-nak vétlen és jóhiszemű magatartásával szemben B. cégben rejlik a károsító eredményt létesítő ok, amikor ez az újonnan kiadott távbeszélő-névsorban a cég állomásánál a hivatkozás törlése iránti intézkedést elmulasztotta, amely mulasztásból azután most már olyan rendelkezési jog nem származtatható, amely A.-nak jogát, üzleti érdekét — a vevőközönség által már-már megszokott hívószám miatt — érinthetné.

A tényállásnak ilyen jogi méltatása talán helyes volna a *ius generale* (magán- és hiteljog) és a *ius speciale* (távbeszélőjog, üzletszabályzat) szempontjából, de merőben ellenkeznek a legújabban konstituált jogrendszerrel, amely a tisztességtelen versenyről szóló 1923 : V. tc.-ben nyert külső formát.

Ennek a törvénynek az 1. §-a ugyanis kimondja, hogy üzleti versenyt nem szabad az üzletei tisztességbe vagy általában a jóerkölcsökbe ütköző (*contra bonos mores*) módon folytatni, és az erre jogosult attól, akinek magatartása

ebbe ütközik, az ilyen magatartás abbahagyását, szándékosság vagy gondatlanság esetében pedig a kár megítélését követelheti.

E törvényes rendelkezés szerint A. nem az üzleti tisztességbe ütköző, vagy a jóerkölcsöket érintő módon folytatja üzletét. Ez bizonyos. Csakhogy annál az egyébként jogszerű állapotnál fogva, hogy A.-nak olyan hívószáma van, amelyre a cég távbeszélő-állomásánál, a távbeszélő-névsorban hivatkozás történik, már olyan eredmény áll elő, amely a cégnek kárt okoz vagy okozhat.

Hogyan? Úgy, hogy a sok ezer példányban kézreadott távbeszélő-névsorban B. cég hívószámánál egy olyan hivatkozás van feltüntetve, amely már nem fedti a tényleges helyzetet s A. hívószámában a hamis állapotjog álcájában egy másik *versenyvállalat* rejtőzködik a vevőközönség előtt, megtévesztve azt és olyan hitet ébresztve benne, hogy az A. üzletében való vásárlás, a szakma azonossága miatt *ma* is egyértelmű a B. cég üzletében tett rendeléssel!

Már most tovább haladva, válasszuk ketté a kérdést és elsősorban *objektív* szempontból boncolgassuk.

A távbeszélő-névsorban a hivatkozás ki nem törlése a hívószámot olyan objektív tényé tette, amely — mint már mondtuk, — a cég megkárosítására alkalmas. Ez által a két versenyvállalat között az egymással szemben gazdasági előnyökért folyó személyharc (Rosenthal) olyan érintő felületet nyert, ami a sértettnél üzletrontást, a sértőnél pedig haszonszerzést eredményezett, holott a két versenyvállalat érintő felülete a versenytörvény és a kereskedői morál szemszögében nem lehet nagyobb egy kavics okozta hullámnál (v. ö. dr. Szegő Izsó: A tisztességtelen verseny, Budapest, 1932. 10. oldal.).

Ily módon tehát A. és B. cég üzlete a gazdasági életben egymással szemben mozgó organizmust képez. Ezeknek metszési pontja azonban nem ott van, hogy A. önálló üzletet alapítva, a hasonszakmájú B. cégnek versenyt támasztott, hanem ott van, hogy van egy eszköz (a távbeszélő), amelynek olyan száma van, hogy az a két versenyvállalatot, az utalás miatt, a komitensek előtt, egy üzletérdekeltségűeknek tünteti fel!

Már pedig a versenytörvény 9. §-a az üzletfelek szerzésénél tiltja mindazoknak a segédeszközöknek a használatát, amelyekről a forgalomban egy másik versenyvállalatot lehet felismerni.

Habár a törvény a segédeszközök felsorolását mellőzi is, a távbeszélő minden körülmények között ilyennek tekintendő, mert rendeltetésénél fogva alkalmas üzletfelek szerzésére és az áruk forgalombahozatalának megkönnyítésére; tehát gazdasági célokat szolgál (Szegő, u. o. 160. old.). Ha pedig a távbeszélő ilyen eszköz, akkor az azt *reprezentáló* kapcsolási szám és a reá való utalás a távbeszélő-névsorban is ennek fogalmi köréhez tartozik s a szabad versenyre korlátozólag hat, ha benne olyan valami rejtőzik, ami a törvénnyel és a kereskedői tisztességgel össze nem egyeztethető és kár okozására alkalmas.

A visszanyert régi hívószámnak üzletszabályszerű volta még nem eredményezi azt, hogy ahhoz A.-nak elvitathatatlan joga volna. Nem pedig azért, mert egyrészt a Tb. Ü. Sz. 25. §. 2. pontja értelmében a posta akár műszaki, akár kezelési okokból a számot önhatalmúlag, a fél előzetes értesítése mellett, bármikor megváltoztathatja, másrészt pedig a versenytörvény védelme nem a nagyközönségre, hanem a *verseny társakra* terjed ki, már pedig, ha B. cég érdekeltalma azt kívánja, hogy a további károsodás megakadályozása céljából a hívószám megváltoztattassék, ettől a postakincstár el nem térhet, mert ellenkező esetben ez még bírói eljárásnak is tárgya lehet a B. cég által A. ellen indítandó abbahagyási és kártérítési perben.

A versenytörvényhez fűződő joggyakorlat szerint valamely emberi magatartás az eset konkrét körülményei között lehet meg nem engedett, más körülmények között pedig megengedett; de mert az üzleti verseny terén analog-esetek nincsenek, a sokszor azonosnak látszó cselekményeket is az eset konkrét körülményeinek mérlegelése alapján mindig más és más megítélésben kell részesíteni (J. 1783/1925. Szegő, u. o. 15. old.). Ezt a más és más megítélést a jelen esetben akként lehet értékesíteni, hogy miután a több ezer példányban kézreadott távbeszélő-névsor megsemmisítése B. cég érdekvédelme szempontjából technikailag keresztülvihetetlen, ez csak úgy lehet eredményes és mindenekfelett hatályos, ha A. a sérelmezett hívószám helyett más távbeszélő-számot kap. Éppen az analogia kizártsága hozza magával, hogy A. nem hivatkozhat arra, hogy B. cég tudott A. távbeszélő-állomásának leszereléséről; nem pedig azért, mert éppen ennek a ténynek a tudott volta és a vonatkozó utalás kitörlése iránti intézkedés elmulasztása kelthette egész helyesen B. cégben azt a hitet, hogy A. távbeszélő-állomását nem fogja újból felszereltetni, legfőképpen pedig oly módon nem, hogy a régi számot kapja vissza. Ha a postának az érdekösszeütközésről tudomása lett volna, bizonyára nem adta volna vissza A.-nak a régi számot, de mert ez megtörtént, a posta részéről semmi akadálya nincs annak, hogy a Tb. Ü. Sz. 25. §. 2. pontja értelmében ezt az érdekösszeütközést B. cég kérelmére megszüntesse.

Ami most a szubjektív szempontú vizsgálatot illeti, kérdés, hogy A. nem azért sietett-e leszerelt távbeszélő-állomásának a három hónapon belüli visszaszerelése iránti kérelme előterjesztésénél, hogy — bizva a Tb. Ü. Sz. 25. §. 3. pontjában, illetve a már hivatkozott P. R. T. 1934—26. ad 113.991/5. sz. rendeletben biztosított jogokban, — hogy a régi hívószámot visszakapja? Ebben az esetben ugyanis magatartásában egy olyan *rejtett célzatot* lehet felismerni, amely a turpis causa fogalmi köréhez tartozik s azt teszi helyesen feltételczhetővé: azért sietett ezzel a bejelentésével, mert a kezében levő távbeszélő-névsorból arról győződött meg, hogy B. cég hívószámánál még mindig fennáll az ő hívószámára való hivatkozás. Itt tehát az merül fel, hogy A.-nál nem tekinthető-e erkölcstelennek, üzleti tisztességbe ütközőnek a régi szám visszaszerzése?

Ha az erre alapított feltevés megáll, A.-nak ez a magatartása a versenytörvény 1. §-át is sérti, mert természeténél, célbavett hatásánál fogva B. cég létalapjának veszélyeztetésére irányult, ami — még jogszabály nélkül is — minden méltányosan és igazságosan gondolkodó ember tisztességérzetével ellenkezik. Ebben az esetben pedig a turpitudó okából joga nem nyíltott a régi szám visszaszerzésére, sőt a cégnek nyíltott joga ahhoz, hogy erre rámutatva, a szám kicserélését jogosan kérelmezhesse, sőt kára megtérítését is követelhesse.

De tegyük fel, hogy A.-t teljes jóhiszeműség vezette a régi szám visszaszerzésénél. Már most milyen megítélés alá esik ez a magatartás?

Itt a versenytörvény alapján kifejlődött bírói gyakorlat ad helyes zsinórmértéket, amikor kimondja, hogy a *jóhiszeműség* (vétlenség) még nem eredményezi a *teljes* felmentést, mivel a tisztességtelen verseny tényálladáki eleme az üzleti versenynek minden kereskedőre kötelező, üzleti tisztességbe ütköző volta, amely jóhiszeműség esetén is fenforog és a felelősség alól nem mentesít (Vb. 3647/1929., v. ö. Szegő u. o. 15. old.), hisz az önállósághoz jutott, most már *versenytilalmon* kívül álló alkalmazottnak még ahhoz sincs joga, hogy hónapok mulva megismételje újabb körlevelek kibocsátásával azt, hogy önállósította magát és volt alkalmazási viszonya megszűnt (Szegő u. o. 71. és 72.

old.), pedig ez megközelítően sem rejt magában olyan tisztességtelen versenytámasztási lehetőséget, mint a tétel esetében a hívószámra utalásnak a távbeszélő-névsorban való feltüntetése.

Ha pedig a jogszabálymagyarázat ennyire szigorú az egymásközti versenyfékentangálásánál és az üzleti tisztesség megóvásánál, akkor B.-nek az elmondottak szerint feltétlenül számváltoztatási igénye nyílt a postánál A.-val szemben, mely kérelemnek nem teljesítése esetén a versenytörvény 10. §-a alapján B. cégnek még ahhoz is joga támadt, hogy bírói eljárást vegyen igénybe a megtévesztő hívószámnak a törlése iránt és az 1. §-ban foglaltak alapján a kivizsgált szándékos vagy gondatlan magatartásához képest még kára megtérítését is igényelje.

A szubjektív szempontnak ilyen természetű további vizsgálata és a kárkérdésnek ily irányú taglalása azonban, minthogy az a bírói hatáskört érintő kontradiktorius eljárásra tartozik, már kívül esik ennek a vitának a keretén.

Polgár Géza.

Az 1935. évi 2. számban közölt 4. számú pályatétel:

Kairóban . . . budapesti lakos címére 5 drb dohányárut tartalmazó csomagot adtak fel. A csomagok közül egy drb 1934. évi október hó 9-én, 4 drb pedig 1934. évi október hó 15-én megvámolás végett a m. kir. fővámhivatal posta-osztályába utaltatott be. A csomagok átvételére szolgáló pótszállítólevelek a címzettnek 1934. október hó 9-én, illetőleg október hó 15-én kézbesítettek.

A csomagokat 1934. évi október hó 18-án kibocsátott letiltás rendelvénnyel bírósági végrehajtó lefoglalta.

Kérdés, hogy a csomagok bíróilag lefoglalhatók-e?

A nyertes pályamű szerzője: Dr. Dénes Ferenc m. kir. posta segédtitkár. Dicséretben részesült: Krupiczter István m. kir. postafelügyelő.

A pályadíjnyertes munka, amelyet a szerkesztőbizottság közlésre méltónak ítélt, a következő:

A kérdésre, mielőtt igennel, vagy nemmel felelünk, ismernünk kell a posta csomagszállítási üzletágával kapcsolatos főbb rendelkezéseket s a postát egyes törvények alapján megillető előjogokat is. Első feladatunk tehát az említett üzletággal kapcsolatos szabályok és utasítások nagy számából az adott esetnek legmegfelelőbbek kiválasztása s azok alkalmazhatóságának érvekkel való alátámasztása és indokolása.

Nem hagyhatjuk azonban figyelmen kívül a postai szabályok és utasítások mellett a vámra és a végrehajtási eljárásra vonatkozó törvényeket és az

azok alapján kiadott utasításokat sem, sőt tekintettel kell lennünk jogrendszerünk egyes általános érvényű tételeire is. A tárgyalásnál azonban a felsorolt s teljesen különböző irányú jogforrásokat az áttekinthetőség érdekében nem külön-külön, hanem az előfordulásnak és alkalmazásnak megfelelően együtt tárgyaljuk.

Rátérve a kérdés fejtegetésére, a Kairóban . . . Budapesti lakos címére 5 drb dohányárut tartalmazó csomag feladása és ezzel kapcsolatban a posta csomagszállítási szolgálatának igénybevétele alkalmával, a feladó és a posta között, a küldemény elfogadásával s a feladóvevény kiadásával olyan szerződés jött létre, amelynek alapján a posta a feladó kívánságának megfelelő munkateljesítmény végzésére vállalkozott.

A szerződésnek, mint munkaszerződésnek lényeges alkatelemei megállapíthatók, amennyiben egyik részről a munkateljesítmény végzésére való kötelezettség-vállalás (szállítás, kézbesítés), másrészről pedig a díj fizetése (feladó részéről) első pillanatra megállapítható. A feladással kapcsolatban azonban nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy a szerződés kapcsán jogviszony csak a feladó és a posta között jött létre s a címzett, mint a szerződésben nem szereplő fél, így reá a szerződésből kifolyólag jogok vagy kötelezettségek sem hárulnak, a küldeményt átveheti, de az átvételt meg is tagadhatja.

Előtérbe lép azonban a feladónak az a joga, hogy a létrejött szállítási szerződést, annak teljes egészében való teljesítése előtt (a címzett részére való kézbesítés) felbonthatja s feladott küldeményének más címre, avagy a részére való visszaküldésre nézve rendelkezhet. Rendelkezési joga mindaddig fennáll, amíg a címzett részére a küldemény kézbesítése meg nem történt s nem változtat a saját, illetőleg a címzett jogállásán az sem, ha a címzett a csomag kezelésére s egyben kézbesítő-okmányul szolgáló szállítólevelet (pótszállítólevelet) már megkapta, amennyiben a szállítólevélnek a postai csomagszállításban a fuvarozási ügyleteknél előforduló fuvarlevéllel hasonlatossága van, de azzal nem azonos s így a címzett a szállítólevél birtokában a küldeményt átveheti, de annak kiszolgáltatását a feladó más irányú rendelkezésével szemben, nem követelheti.

Az adott esetben a Kairóban létrejött szerződés részben való teljesítése (bizonyos útvonalon való szállítás és a kézbesítés) a magyar postaigazgatásra hárult és a nemzetközi csomagegyezménynek megfelelően a magyar posta olyan kötelezettség alanya lett, amely mindaddig fennáll, amíg elfogadható módon ki nem mutatható, hogy a teljesítés megtörtént. Világosan fejezi ki ezt a nemzetközi csomagegyezmény ama megállapítása, hogy az ellenkező bizonyításáig a felelősség azt az igazgatást terheli, amely a csomagot kifogás nélkül átvette, . . . nem tudja kimutatni azonban sem a címzettnek való kézbesítést, sem más igazgatásnak való átadást. (Kairói csomagegyezmény, 43. cikk.) A szerződés és egyben a vállalt kötelezettség teljesítésének legegyszerűbb bizonyítéka tehát az, ha a csomagkezelésben rendszeresített szállítólevélen (pótszállítólevélen), az érvényben levő szabályok alkalmazásával a címzett átvételi elismerést ad. A különleges esetek felsorolását, — amikor a kézbesítés helyett a szerződés teljesítése megfelelő jogalap útján másképp következik be, — e helyen felsorolni nem szükséges.

A kézbesítés, vagyis a szállítási szerződést befejező teljesítés előtt azonban a magyar postát a vámkülföldről érkező küldeményeknél az a kötelezettség is terheli, hogy azokat a vámkezelésre illetékes vámhivatal elé állítsa. (Vámjog, 102. §., A. 1. Szab. 86. §. 1.) Amint a kérdésből is kitűnik, ez utóbbi

rendelkezés teljesítése megtörtént, amennyiben a Budapestre érkezett csomagok — amelyek megvámolását állami egyedárusági áruról lévén szó, a posta nem közvetítheti (T. 102. §. f.) — a fővámhivatal postaosztályába utaltattak s a beutalással egyidejűleg, mint ú. n. fővámcsomagoknak átvételére szolgáló pótszállítólevelek is kézbesítettek a címzettnek. Szabályaink szerint a vám-eljárás céljából a fővámhivatalnak átadott csomagoknak a címzett részére való kézbesítése, miután a csomagok átvételére szolgáló pótszállítólevél (A. 3. Szab. 103. §. 4.) kézbesítésével egyidejűleg a postai díjak beszedése megtörtént, mindenkor a fővámhivatalban történik, s így a tulajdonképeni kézbesítést már nem a posta végzi. Ezt fejezi ki egyébként az a ténymegállapítás is, hogy a küldeményeknek a vámhivatal részére történt átadásával a posta felelőssége a küldeményért megszűnik (A. 1. Szab. 86. §. 5.), s viszont a vámigazgatás a küldeményért ugyanolyan mértékben szavatol, mint a postaigazgatás (T. 102. §. 4. bek.), s így a vámhivatalban történő kézbesítés is a postai szabályok alkalmazásával történik. Üzletszabályzatunk rendelkezéseit vizsgálva, a posta szerepe a küldeménynek a vámhivatal részére történt átadással nem szűnik meg, mert ha a címzett két hét alatt a küldemény megvámoltatásáról, vagy a vámraktárba történő beraktározásáról nem gondoskodik, a posta a küldeményt a vámhivataltól visszaveszi s mint kézbesíthetlent, a szabályoknak megfelelően egyéb rendelkezés hiányában vámkülföldre a feladónak visszaküldi.

Lényeges tehát annak megállapítása és tisztázása, hogy a vámhivatalnak átadott küldemény mikor szűnik meg postai csomag lenni, s mikor lesz a vámhivatalban őrzött egyéb küldeményekkel egyenlő elbírálás alá eső vámárú. Amint az előbbi fejtegetésből láthattuk, a vámhivatalnak átadott postai küldemény átvételéig, az átvételre és egyéb tekintetben (után- és visszaküldés) is, egészen a címzett átvételi elismeréséig a postai szabályok érvényesek s ezt fejezi ki az a rendelkezés is, hogy a fel nem bontott csomagokat a posta köteles visszavenni.

Egészen más a helyzet, ha a csomagok felbontása, a címzett vámkezelésre vonatkozó kérelme alapján, a fővámhivatalban már megtörtént, mert az ilyen csomagokat a posta már sem raktározásra, sem után- vagy visszaküldésre át nem veszi. Az ilyen csomagokat tehát úgy kell tekinteni és kezelni, mint azokat, amelyeket az ügyfél (címzett) már átvett. (T. 102. §. 56., P. R. T. 1926—30. 26.386. sz. r.)

Az előzőekben feltett kérdés alapján tehát a fővámhivatalnak átadott csomagoknál a postaszállítási szerződés teljesítését vizsgálva, három eset lehetséges s ez alapon adható felelet is. A három eset a következő:

a) a csomag a fővámhivatalban van, de a címzett a vámkezelés vagy beraktározás iránt még nem intézkedett, a csomag felbontatlan s a vámhivatalnak történt átadás óta két hét még nem telt el;

b) a címzett a vámkezelés vagy beraktározás iránt még nem intézkedett, de az átadás óta két hét eltelt;

c) a csomagot a vámhivatalban már felbontották.

Az a) és b) esetben a posta, illetőleg közvetve a vámhivatal a szállítási szerződésnek még nem tett eleget, amit igazol az Üzletszabályzat már említett rendelkezése, hogy a) esetben a határidő letelte, b) esetben pedig azonnal, a vámhivataltól visszavéve, egyéb rendelkezés hiányában a feladónak visszaküldi. E két esetben tehát a csomagokra a postai szabályok vonatkoznak s teljesen közömbös az, hogy a csomagok a vámhivatalban vannak. A csomagok tehát mint postai könyvelt, vagyis érték küldeményeknek tekintendők.

A c) esetben, minthogy felbontott csomag már postai kezelésbe vissza

nem vehető, a szállítási szerződés teljesítésre került, amennyiben a címzettet a vámkezelésre vonatkozó intézkedése alapján úgy kell tekinteni, mint aki a küldeményt átvette. A csomag tehát, ha a vámhivatal őrizetében is van, továbbra már nem postai csomag, hanem egyszerű vámáru, amely felett a magánjogi rendelkezés a címzettet, mint átvevőt, a vámhivatal ügyfelét illeti meg.

Az előrebocsátott fejtegetések alapján, a Kairóban feladott s Budapestre érkezett csomagok közül, minthogy 1 drb 1934 október 9-én, 4 drb pedig október 15-én került a fővámhivatalba s ugyanakkor kézbesítettett a csomagok átvételére szolgáló pótszállítólevél is a címzettnek, ennél fogva az Üzletszabályzat már idézett rendelkezése alapján, a címzett a csomagok vámkezelése és ezzel kapcsolatban történő átvétele ügyében október hó 23-ig, illetőleg október hó 29-ig intézkedni volt köteles. Amint a kérdésből ismerjük, a csomagokat az 1934. évi október hó 18-án kibocsátott letiltási rendelvénnyel a bírósági végrehajtó lefoglalta. A csomagok lefoglalhatósága azonban attól függ, hogy a címzett a vámkezelés ügyében már intézkedett-e, vagyis a csomagok felbontása megtörtént-e már? Ha ez nem történt meg, s a csomagokat az Üzletszabályzat által kitűzött idő alatt a címzett nem óhajtja vámkezeltetni, sem pedig átvenni, akkor a csomagot a feladónak vissza kell küldeni. Ez esetben tehát postára adott s még továbbra is postai kezelésben maradó könyvelt, vagyis értékküldeményről van szó. A postai értékküldeményeket pedig a Végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX. tc. 52. §-a alapján végrehajtás alá vonni nem lehet.

Egész más a helyzet azonban akkor, ha a címzett csomagjainak a vámhivatalba való beraktározása vagy vámkezelése ügyében már intézkedett s ezzel kapcsolatban a csomagok felbontása már megtörtént. Ekkor ugyanis, a címzett akár adott átvételi elismerést, akár nem, a csomagokat úgy kell tekinteni, mint amelyeket az ügyfél (címzett) már átvett. A postai szállítási szerződés teljesítése megtörtént s a csomagok postai könyvelt, vagyis értékküldemény jellege már megszűnt, tehát rájuk a postai szabályokat s a vele kapcsolatos előjogokat már nem lehet alkalmazni. A letiltási rendelvényt ekkor, minthogy a vámraktárban levő vámárurol van szó, amely felett az ügyfél (aki azonos a csomagok címzettjével) rendelkezik, teljesen a Vámjog rendelkezései alapján kell elbírálni. A Vámjog idevágó rendelkezése pedig (82. §.) az, hogy az ügyfélnek a vámáru kiraktározására vonatkozó indítványa, vagyis az áru elvitele nem teljesíthető, ha azt bíróság lefoglalta. Amint e rövid vámjogi rendelkezésből is kitűnik, a vámraktárban levő vámárukat le lehet foglalni. Nem lényegtelen azonban felemlíteni azt is, hogy a bíróilag lefoglalt vámárut csak akkor szabad kiadni, ha a vámtartozás lerovása megtörtént. Még inkább kitűnik a vámhivatalban való vámáruk lefoglalhatósága a vámjog azon rendelkezéséből, hogy a vámigény, vagyis annak meghatározása, hogy a vámáru milyen feltételek mellett áll az ügyfél rendelkezésére, — csak a vámáru feletti vámjogi rendelkezést korlátozza, míg a vámáru feletti gazdasági, vagy magánjogi rendelkezést nem érinti. A vámáru tulajdonosa, illetőleg az ügyfél, aki jogosult a vámáru felett rendelkezni, azt elidegenítheti, azonban a vámigény a vámáru tulajdonosával szemben újra érvényben marad.

Az előadottakból végső következtetésként a fővámhivatalnak átadott csomagok esetében a bírói lefoglalhatóság aszerint változik, amint még postai csomagról, avagy a vámhivatalban elhelyezett vámárurol van szó.

Forrástanulmányok: Dr. Bognár: A vámjog. Dr. Borsodi: A végrehajtási eljárás. Dr. Hollós: Postajog.

Dr. Dénes Ferenc.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

23. *A házhoz kézbesítő hivatalok által a címhelyen kézbesíteni megkísérelt, de később valamely okból a postahivatalban kézbesített csomagot a kézbesítő vagy a leadó-osztály kézbesítő-ívében kell-e nyilvántartani?*

A leadó-osztály kézbesítőívében.

Az A. 3. Szab. 119. §. 5. pontja szerint „Amikor a kézbesítő utolsó körútjáról visszatért, a nem kézbesíthető sommáscsomagokat a csomagkézbesítő hivataloknál a raktárosnak adja át, aki a visszavételt a kézbesítőívnek a kézbesítőnél lévő példányán legalul, a csomagok feladási helyének és ragszámának feltüntetésével és aláírásával elismeri.“ A kézbesítő azután e csomagok szállítóleveleit kézbesíthetlenségi jelzővel, illetőleg kézbesítési előjegyzéssel szereli fel és a leszámolóknak a kézbesítőívvel együtt átadja. A leszámoló tisztviselő viszont a hivatalban kézbesítendő csomagok szállítóleveleit a leadónak adja át. (A. 3. Szab. 119. §. 5., illetőleg 15. pont).

Minthogy az A. 3. Szab. 120. §. 1. pontja szerint bármely okból a hivatalban kézbesítendő küldeményeket a leadó-osztálynak kell nyilvántartania, a hivatalban kézbesített csomagok szállítólevelét is a leadó-osztály kézbesítőívébe kell beírni. (Beküldött kérdés.)

24. *Belföldre szóló utánvételes csomag feladásakor elfogadhatjuk-e a feladónak kézbesíthetlenség esetére tett ezt a rendelkezését: „Kérem a csomagot kiváltásig ott tartani“ ?*

Igen.

Az A. 1. Szab. 46. §. 2. a) pontja szerint a feladó aziránt rendelkezhetik, hogy kézbesíthetlenség küldeményét azonnal — belföldi forgalomban ezenfelül az általa meghatározott idő elteltével — küldjék vissza. Arra vonatkozólag azonban, hogy az időtartamot a feladó hogyan határozza meg, az Üzletszabályzat nem tartalmaz intézkedést. Ebből következik, hogy a feladó minden olyan rendelkezését, amely az időtartam meghatározására alkalmas, elfogadhatjuk.

A feladó ezzel a rendelkezésével: „Kérem a csomagot kiváltásig ott tartani“ szintén meghatározza azt az időt, ameddig a csomagot kézbesítésre a kézbesítő hiva-

talban kell tartani. A feladó rendelkezését tehát el kell fogadni. Az elfogadás azonban nem jelenti azt, hogy a rendeltetési hivatal ilyen esetben a csomagot időbeli korlátozás nélkül tartsa a címzett rendelkezésére. A posta ugyanis a raktáron tartott csomagok után 5 P 60 fillért meg nem haladó összegig terjedő fekbért számíthat fel. Ha tehát a csomag után járó fekbér 5 P 60 fillért eléri és a címzett a csomagot még mindig nem váltotta ki, a rendeltetési hivatal köteles a csomagot feladási helyére visszaküldeni. (Beküldött kérdés.)

25. *A budapesti hálózatban a posta minden üzlethelyiségben korlátozás nélkül díjmentesen szerel-e fel pénzbedobós nyilvános táblás távbeszélő állomást és mi az oka annak, hogy Budapesten aránylag nagyon kevés a postai pénzbedobós nyilvános állomás?*

Az első kérdésre a válasz: **nem.**

A második kérdésre a válasz: **az érdekeltek nem ismerik az erre vonatkozó rendelkezéseket.**

A Tb. Ü. Sz. 19. §. 9. pont 2-ik bekezdése (742. számú fedőlap) értelmében a budapesti hálózatban pénzbedobós postai nyilvános állomást csak az utcáról közvetlen bejárással bíró nyilvános jellegű helyiségekben (dohánytözsdékben és egyéb üzletekben) akkor lehet berendezni, ha a szükséges pénzbedobó készülék rendelkezésre áll és a helyi viszonyok figyelembevételével havonta legalább 150 beszélgetésre lehet számítani. Ha az állomás forgalma ezt a számot három egymásután következő hónap alatt nem érné el, az állomást le kell szerelni, hacsak a helyiség tulajdonosa, illetőleg bérlője azt a mindenkori belépési díj megfizetése mellett, mint előfizetői állomást meg nem tartja.

A helyiség tulajdonosa, illetőleg bérlője az állomás felügyeletéért jutalékot kap. Ez a jutalék havi 250 beszélgetésig 20%, 250 beszélgetésen felül 500-ig 25%, 500-on felül pedig 30%. A pénztartály kiürítéséről a felügyelettel megbízott tartozik gondoskodni s ő viseli az esetleges hamis érmék bedobásából származó kárt is.

Ez a rendelkezés lényegileg azt jelenti, hogy tulajdonképpen mindazoknak a nyílt üzleteknek a tulajdonosai, ahol egy hónap alatt 150 beszélgetés kezdeményezésére kilátás van, belépési díj nélkül kaphatnak nyilvános távbeszélő állomást s ebben az esetben őket még a havi alapidj sem terheli. (Beküldött kérdés.)

Forgalom és munkaegységek.

I. Forgalom.

a) Posta									
Megnevezés	Év	Hó	Ajánlott küldemények	Értéklevelek és érték- dobozok	Betét, kézi és sommás csomagok	Posta- utalványok		Postatakarék és csekk be- és kifizetések	
			darabszáma ezrekben			darab- száma ezrek- ben	összege ezer pengőbe	darab- száma ezrek- ben	összege ezer pengőben
Feladás	1934 1935	II.	649 588	34 30	637 611	699 745	60.575 65.090	1.444 1.531	129.772 131.894
1934. II. havá- hoz képest	több + kevesebb -		—	—	—	46	4.515	87	2.122
1935. II. hóban	%		9.4	11.8	4.1	6.6	7.5	6.0	1.6
Kézbesítés	1934 1935	II.	654 591	36 35	642 617	699 749	59.725 65.225	296 264	54.130 48.656
1934. II. havá- hoz képest	több + kevesebb -		—	—	—	50	5.500	—	—
1935. II. hóban	%		9.6	2.8	3.9	7.2	9.2	10.8	10.1

		b) Táviró		c) Távbeszélő*)				d) Rádió	
Év	Hó	Fel- adott	Kéz- besi- tett	Köz- pon- tok	Allomás (főállomások, fővezetékek)	Kezde- ménye- zett	ÉRke- zett	Számított helyi beszélgetések száma ezrekben	Szórákkoz- tató rádióvevőber- endezések száma
		táviratok darabszáma ezrekben				száma			
1934 1935	II.	123 121	178 177	1.473 1.512	78.069 87.831	253 279	240 265	10.281 11.202	335.329 348.583
1934 II. havá- hoz képest	több + kevesebb -	—	—	39	9.762	26	25	921	13.254
1935 II. hóban	%	1.6	0.6	2.6	12.5	10.3	10.4	9.0	4.0

*) A távbeszélőre vonatkozó adatok részletezése:

A budapesti egységes hálózatban ¹⁾							Vidéken	
Év	Hó	Köz- pon- tok	Allo- mások	Kez- demé- nye- zett	ÉRke- zett	Számított helyi beszélgetések száma ezrekben	Központok	Allomások
				száma				
1934 1935	II.	18 21	49.699 55.938	90 94	79 82	9.215 10.128	1.455 1.491	28.370 31.893
1934 II. havá- hoz képest	több + kevesebb -	3	6.239	4	3	913	36	3.523
1935 II. hóban	%	16.7	12.6	4.4	3.8	9.9	2.5	12.4

¹⁾ Albertfalva, Békásmegyér, Budafok, Budapest, Budatétény, Csepel, Csillaghegy, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestújhely, Rákospalota, Tisza István Kertváros, Újpest.

A február havi postaforgalom alakulása nem mondható kedvezőnek. A feladott és kézbesített ajánlott levélpostai küldemények, értéklevelek és értékdobozok, valamint a kézi-, betét- és sommás csomagok darabszáma az 1934. év februárjához viszonyítva ismét csökkent, sőt úgy látszik, mintha a süllyedő irányzat új erőre kapott volna. Míg ugyanis az ajánlott küldeményeknél az 1933. évről az 1934. évre csak 2'5%-os, az értékleveleknél és értékdobozoknál 8'1%-os csökkenés következett be, a csomagoknál pedig 3'4%-os emelkedés mutatkozott, addig az 1935. év az 1934. év február havi forgalmához viszonyítva ennél jóval erőteljesebb esést és pedig 9'4, 11'8, illetőleg 4'1%-os csökkenést mutat. Mind a feladott, mind a kézbesített értéklevelek és csomagok az eddig tapasztalt legmélyebb szintvonalat képviselik.

A postautalvány, valamint a takarékos csekkforgalom, amint ez már huzamosabb idő óta tapasztalható, ebben a hónapban is emelkedett. Érdekes jelenség, hogy míg a postautalványok összegének emelkedése a darabszám emelkedésével többé kevésbé lépést tart, addig a postatakarék és csekkbefizetések összegének emelkedése túlnyomó részt erősen a darabszám emelkedése alatt marad. Ez a jelenség az összegek elaprózása mellett látszik bizonyítani.

A távbeszélő forgalomnak az 1934. év április hónapja óta tapasztalható fellendülése folytatódott. Legerősebben ismét a távbeszélőállomások száma emelkedett, ezt követik a távolsági, majd végül a helyi beszélgetések. A helyi beszélgetések emelkedése az állomásszaporulattal nem tart lépést. A kettő közötti különbség február hónapban 3'5%, ami azt a következtetést vonja maga után, hogy az 1 állomásra eső beszélgetések száma csökkent. Ennek okát, vagy okait teljes pontossággal megmondani ma még nem lehetséges. Egyik valószínű ok az lehet, hogy az állomásszaporulatnak egy — újabban mindig növekvő — hányada a kisebb forgalom kielégítése céljából rendszeresített társas állomásokra és pedig elsősorban ikerállomásokra esik. A távolsági forgalom növekedése egyrészt az állomások számának emelkedésében, másrészt azonban a korlátolt szolgáltatást tartó postahivatalok esti (20—21 óra közötti) szolgálatában találja magyarázatát.

A nyilvántartott szórakoztató rádióvöberendezések száma szintén emelkedett. Szembetűnő a rádió vidéki térhódítása. Míg ugyanis az engedélyesek száma Budapesten csak 2'3%-kal, addig a vidéki előfizetők száma 4'9%-kal emelkedett. A budapesti rádióengedélyesek száma még mindig a nyilvántartott legmagasabb szám (1932. április = 121.072) alatt marad.

Munkaegységek megoszlása	Év	Hó	Munkaegységek száma ezekben					1935. II. hóban az 1934. II. havához képest több vagy kevesebb munkaegység %-ban*)				
			posta	táv-iró	táv-beszélő	rádió	összesen	posta	táv-iró	táv-beszélő	rádió	összesen
Budapesten	1934	II.	6.363	679	4.045	330	11.419					
	1935		6.320	658	3.925	290	11.193	- 0'7	- 3'1	- 3'0	- 12'1	- 2'0
Vidéken	1934	II.	9.078	900	2.481	609	13.068					
	1935		8.492	891	2.872	607	12.862	- 6'4	- 1'0	+ 15'8	- 0'3	- 1'6
Kincstári hivataloknál	1934	II.	10'078	1'114	5.599	599	17.390					
	1935		9.435	1'085	5.675	571	16.766	- 6'4	- 2'6	+ 1'4	- 4'7	- 3'6
Postamesteri hivataloknál	1934	II.	5.171	453	914	340	6.878					
	1935		5'178	451	1.105	326	7.060	- 0'1	- 0'4	+ 20'9	- 4'5	+ 2'7
Postaügynökségeknél	1934	II.	194	12	13	—	219					
	1935		199	13	17	—	229	+ 2'9	+ 8'9	+ 22'3	—	+ 4'4
Összesen:	1934	II.	15.443	1.579	6.526	939	24.487					
	1935		14.812	1.549	6.797	897	24.055	- 4'1	- 1'9	+ 4'2	- 4'5	- 1'8

* A % a munkaegységek pontos (ki nem kerekített) számának viszonyát jelzi.

II.

A személyzet által feldolgozott munkaegységek.

A személyzet munkaeredményének megállapítása oly módon történik, hogy a posta a végrehajtószolgálatban végzett munkákat a reájuk fordított idő, a munka minőségének és mennyiségének figyelembe vételével munkaegységekkel értékeli, méri. A posta forgalmának lebonyolításánál végzett és egységekben kifejezett munkát a küldemények darabszámának a küldemény-nemenként megállapított értékegységgel való szorzata és e szorzatok eredményének együttes összege adja.

Az 1935. február havi munkaegységek számát és megoszlását — összehasonlítva az előző év februárjában feldolgozott munkaegységekkel — a II. sz. táblázat tartalmazza.

A posta, távbeszélő és rádió munkaegységeket illetően rá kell mutatni arra, hogy a postánál és rádiónál a racionalizálás révén megtakarított munkaegységek

száma, a távbeszélőnél pedig a géperővel végzett kapcsolási munka a táblázatban nem jut kifejezésre. A racionalizálás révén elért megtakarítások a postánál 407.439, a rádiónál 79.165 munkaegységet tesznek ki és a géperővel végzett kapcsolási munka 3,167.315 kézierővel feldolgozott munkaegységnek felel meg. A racionalizálás és a gépesítés következtében tehát a személyzet munkája 3,653.919 munkaegységgel lett kevesebb.

A postaszemélyzet által feldolgozott munkaegységek száma az 1934. év februárjához viszonyítva csökkent. Ez az eredmény azonban nem alkalmas a forgalomra való következtetésre, egyrészt azért, mert a táblázat adatai csak az emberi erővel feldolgozott munkaegységeket fejezik ki, másrészt viszont, mert a racionalizált teendők következtében egyes munkák értékelése is módosult.

Munkaegységek megoszlása	Év	Hó	Munkaegységek száma ezrekben					1935. II. hóban az 1934. II. havához képest több vagy kevesebb munkaegység %-ban*)				
			posta	táv-iró	távbeszélő	rádió	összesen	posta	táv-iró	távbeszélő	rádió	összesen
Budapesten	1934	II.	6.365	679	6.265	330	13.639					
	1935		6.715	658	6.845	338	14.556	+ 5.5	- 3.1	+ 9.3	+ 2.4	+ 6.7
Vidéken	1934	II.	9.078	900	2.690	609	13.277					
	1935		8.504	891	3.119	638	13.152	+ 6.3	- 1.0	+ 15.9	+ 4.8	- 0.9
Nincstári hivataloknál	1934	II.	10.078	1.114	7.987	599	19.778					
	1935		9.840	1.085	8.787	626	20.338	- 2.4	- 2.6	+ 10.0	+ 4.5	+ 2.8
Postamesteri hivataloknál	1934	II.	5.171	453	955	340	6.919					
	1935		5.180	451	1.160	350	7.141	+ 0.2	- 0.4	+ 21.5	+ 2.9	+ 3.2
Postaügynökségeknél	1934	II.	194	12	13	—	219					
	1935		199	13	17	—	229	+ 2.9	+ 8.9	+ 22.3	—	+ 4.4
Összesen :	1934	II.	15.443	1.579	8.955	939	26.916					
	1935		15.219	1.549	9.964	976	27.708	- 1.4	- 1.9	+ 11.3	+ 4.0	+ 2.9

*) A % a munkaegységek pontos (ki nem kerekített) számának viszonyát jelzi.

III.

A forgalom munkaegységeiben.

A forgalom mérésére a munkaegységek csak akkor alkalmasak, ha a mindenkori forgalom lebonyolításánál végzett munkát egyformán értékelt munkaegységek fejezik ki és a munkaegységekben a most már géperővel végzett munkák is kifejezésre jutnak. A távirószolgálatnál kapcsolatos

munkák értékelése az összehasonlítási időszakban azonos volt, a munkaegységekben kifejezett táviróforgalom tehát a tényleges forgalommal arányban áll. Más a helyzet a posta, távbeszélő és rádió munkaegységeknél. Ezeknél a racionalizálás és a gépesítés következtében szükségessé vált érték-

kelés-módosítás a feldolgozott munkaegységek számát csökkentette. A forgalom összehasonlíthatása végett tehát a személyzet által feldolgozott munkaegységekhez a racionalizálás és gépesítés révén megtakarított munkaegységeket hozzá kell adni, illetőleg a személyzet által végzett munkákat ugyanúgy kell értékelni, amint az a gépesítés és racionalizálás előtt történt.

A II. számú táblázat a posta, távbeszélő és rádió munkaegységeket, valamint ennek folyamányaként az összes munkaegységeket egyforma, a racionalizálás és gépesítés előtti értékeléssel

tünteti fel. Az egyforma értékelés fontossága a II. és III. sz. táblázat adatainak összehasonlítása alkalmával mingyárt kitűnik. Míg a tényleg feldolgozott munkaegységeket tekintve, a postaforgalom 4'1%-kal, a rádió munkaegységek száma 4'5%-kal csökkent, a távbeszélőforgalom pedig csak 4'2%-kal emelkedett, addig az egyforma értékelés alapján kifejezett postaforgalom 1'4%-os csökkenést, a távbeszélő forgalom 11'3%-os, a rádiómunkaegységek száma pedig 4'0%-os emelkedést mutat. A forgalom alakulásának vizsgálatánál tehát csak a III. sz. táblázat adatait szabad figyelembe venni.

IV. Az 1933/34. és az 1934/35. évek forgalma munkaegységekben.

Év	Hó	Posta	Táv- író	Távbe- szélő	Rádió	Összes	Posta	Táv- író	Távbe- szélő	Rádió	Összes
		munkaegységek száma ezekben					forgalom az előző év azonos időszakához viszonyítva hány %-kal emelkedett vagy csökkent				
1933. III.—1934. II.		199.095	23.413	108.412	10.714	341.634	+ 1.7	- 0.9	+ 6.4	+ 5.6	+ 3.1
1934. III. — 1935. II.		202.447	23.212	115.340	11.311	352.310					

Minthogy a táblázat adatai a forgalmat fejezik ki, az adatok a ma már gépi erővel feldolgozott és megtakarított munkaegységeket is tartalmazzák. Az adatok különösen a távbeszélő forgalom és a rádió

engedélyesek számának erősebb emelkedése következtében a múlt hónapban közölt eredményeknél kedvezőbb képet mutatnak.

NEMZETKÖZI POSTASZOLGÁLATI KÉRDÉSEK

Questions concernant le service postal international.

4. Csomagok kezelése, ha a feladó lemondott róluk.

Gyakran előfordul, hogy a külföldről érkező csomagok átvételét a túl magas vám és egyéb díjak, esetleg más ok miatt a címzett megtagadja. Az ily csomagokat rendszerint visszaküldik a feladónak, kivéve azt az esetet, amikor ez kézbesíthetlenség esetére csomagjáról lemondott. A Kairói Csomagegyezmény 25. cikkének rendelkezése szerint e csomagokat a rendeltetési igazgatás nem küldi vissza, hanem saját jogszabályai szerint kezeli. Az Egyezmény tehát az igazgatások tetszésére, illetőleg belföldi szabályozásukra bízta az ilyen küldemények kezelését.

Ecuador postaigazgatása körkérdéssel fordult az Egyetemes Postaegyesület igazgatásaihoz, és azt kívánta megtudni, hogy

a szóbanforgó küldemények kezelésére nézve belföldi szabályaik hogyan rendelkeznek.

A magyar posta azokat a csomagokat, amelyekről a feladó kézbesíthetlenség esetére lemondott, az A. 3. Szab. 131. §. 9. pontja és az A. 2. Szab. 84. §-a értelmében árverésen vagy egyszerű megvételre való kínálás útján értékesíti. A befolyt vételárból elsősorban a küldeményt terhelő portót és egyéb költségeket kell fedezni. Ha a vételár a küldeményt terhelő díjakat nem fedezi, a fedezetlen tartozást — külföldi forgalomban is — a feladótól kell beszélni. Ha a vételár a díjakat fedezi, a fennmaradó összeget és a küldeményben esetleg talált készpénzt a postás jóléti-alap javára fordítják. Ily összeg azonban aránylag ritkán marad fenn,

mert hisz a feladó rendszerint oly csomagjáról mond le, amelynek csekélyebb az értéke.

A posta javára vételezik be a felesleget Németalföld, Irország, Mexikó, Szíria és Libanon, a kincstár javára Dánia, Norvégia, Románia, Luxemburg, Japán, Irán (Perzsia), Brit-India, Németalföldi-India, az Amerikai Egyesült Államok, Chile, Németalföldi Guyana és Franciaország. Az utóbbiban eladás előtt a vámkötségeket törlik.

Egyiptomban csak egy év után adják el a csomagokat az államkincstár javára.

Lengyelországban a vámmal nem terhelt ily csomagokat a posta adja el és a jövedelmet bevételezi. A vámköteles küldeményeket a vámhatóság adja el. Ha a vevő által ajánlott összeg a vámot nem fedezi, a küldeményt nem adják el, hanem valamely jótékonyági egyesületnek adják át értékesítés végett.

Peru a csomagok eladási árát a postaalakalmazottak takarékpénztárának juttatja.

Németország és Danzig igazgatása a magyarhoz hasonlóan jár el, tehát az eladási árból a díjak levonása után fennmaradó összeget postás jóléti célra fordítja, ha pedig a befolyt összeg a díjakat nem fedezi, a hiányt a feladótól hajtja be.

Portugália szintén jóléti célokra fordítja a felesleget. Ha a kínált vételár nem fedezi a vámkötséget, a csomagot a vámhatóság rendezésére bocsátja.

Lettország a csomagok eladási árából a költségek levonása után megmaradó összeget a feladónak küldi meg. Ha a csomagot nem tudják eladni, értékesítés végett valamely jótékonyági intézetnek adják át.

Ausztria, Olaszország, Svájc, Cseh-Szlovákország a posta javára, Belgium, Törökország és Indokína pedig az államkincstár javára vételezi be a többletet, a hiányt pedig a feladótól szedeti be.

Svédország az eladás után fennmaradó többletet a küldemény feladójának küldi meg, de az esetleges hiányt is pótoltatja vele.

Bulgária hat hónapig őrzi a csomagokat s azután eladja. A díjlevonás után fennmaradó többletet a feladónak küldi meg, az esetleges hiányt pedig — feltéve, hogy a csomagnak kereskedelmi értéke van — a címzettől szedi be.

Görögország, Észtország, Ecuador, Brazília, Uruguay, Argentína és Belga-Kongó postaigazgatása a többletet eljuttatja a feladóhoz, anélkül azonban, hogy az esetleges hiányt tőle követelné.

Egészen különlegesen jár el Paraguay igazgatása. Ez a csomagok eladási árából a díjak levonása után esetleg fennmaradó

összeget a címzettnek bocsátja rendelkezésére, tehát annak, aki magának a küldeménynek az átvételét visszautasította.

5. Csomagok fekére.

A Kairói Csomagegyezmény 14. cikke szerint a csomagok rendeltetési országának joga van a postán maradónak címzett vagy a megállapított határidő alatt át nem vett csomagokért a belföldi jogszabályaiban megállapított fekért szedni. E díj azonban nem lehet több 5 aranyfranknál.

Az alábbiakban ismertetjük az európai igazgatásoknak a fekértmentes időre vonatkozó rendelkezéseit és a szedett fekérek összegét.

A magyar posta a csomagokért általában két netig nem szed fekért. (A részletes szabályokat l. az A. 1. Szab. 74. §-ában.) A fekért összege a fekértmentes időn túl napi 8 fillér, de legfeljebb 5 pengő 60 fillér.

Ausztria. Az érkezés napját, a két következő napot és a kézbesítés napját fekértmentesnek tekintik. A postán maradó csomagokért napi 20 groschen, a megszabott időig át nem vett többi csomagért pedig napi 10 groschen fekért szednek.

Albánia. Az érkezés napját követő tizedik naptól fogva heti 20 quindarka díjat szednek. (100 quindarka = 1 aranyfrank.)

Belgium. A feladó értesítésétől számított 12 óra múlva még át nem vett csomagokért a következő fekért szedik:

a) a közönséges csomagokért napi 50 belga centime-ot. Ugyanezt a díjat szedik akkor, ha a csomagot az első kézbesítési kísérlet alkalmával nem sikerült a címzettnek kézbesíteni;

b) értéknilyvánításos csomagokért a nyilvántott érték minden 100 frankja után 20 centime-ot, de legalább 50 centime-ot.

A fekért legnagyobb összege 35 belga frank.

Bulgária. Az érkezést követő harmadik naptól napi 1½ leva (= 10 aranycentime) a fekért.

Cseh-Szlovákország. Érkezés után hat napig, valamint a kézbesítés napjáért nem szednek fekért. Egyébként a fekért 50 fillér naponként.

Dánia. Az első hét nap fekértmentes. Ezen túl napi 10 öre fekért szed a dán posta. Legnagyobb összeg 3 korona 60 öre.

Danzig Szabadváros. A napi fekért 10 danzigi pfennig, de legfeljebb 2.50 danzigi forint.

Észtország. A kerületi székhelyekre küldött, valamint a postán maradónak címzett csomagokért szednek fekért. E fekért napi 10 sent; a fekértmentes idő pos-

tán maradó csomagoknál 14 nap, a többi csomagnál 7 nap.

Finnország. A finn posta nem szed fekbért.

Franciaország. A francia posta a következő fekbéreket szedi:

a) közönséges csomagokért: az első három nap mindegyikéért 47 centime-ot, a negyedik napért 70.5 centime-ot, az ötödik napért 94 centime-ot és minden következő napért 141 centime-ot. A legkisebb összeg 94 centime;

b) értéknyilvántásos csomagokért: az előbb említett díjakon felül 1000 frank értéknyilvántásig 23.5 centime-ot, ezen felül minden 1000 frankért vagy töredékéért 47 centime-ot. A legkisebb összeg 175 centime.

Görögország. A címzett értesítésétől számított hetedik napon túl napi 3 drachma a fekbér.

Izland. A tizenöt napig át nem vett csomagokért napi 5 aur (öre) fekbért szed a posta. A fekbér legnagyobb összege 700 aur. A csomagok visszaküldésekor a fekbért törlik.

Jugoszláv királyság. A napi fekbér 1 dinárban van megállapítva.

Lengyelország. A posta napi 20 grosz fekbért szed csomagonként, de legfeljebb 8 zlotyt. Nem szednek fekbért:

a) a csomag vagy a szállítólevél kézbesítésének napjára, azonkívül

b) belső kézbesítő területen a címzett értesítése utáni három napra.

c) postán maradó csomagokért érkezés után az első négy napra,

d) a külső kézbesítési területen a csomag érkezését követő tizennégy napra.

Lettország. A napi fekbér 20 santim; a fekbér felső határa 5 lat. (1 lat = 100 santim.)

Litvánia. A hét nap alatt át nem vett csomagokért napi 25 centas fekbért szed a litván posta; a legnagyobb összeg 10 litas. (1 litas = 100 centas = 50 aranycentime.)

Luxemburg. Postán maradó csomagokért napi 30 luxemburgi centime-ot szednek, de legalább 150 centime-ot. A többi csomagnál a napi fekbér az értesítés kézbesítésétől számított negyedik napon túl

ugyancsak 30 centime. A legnagyobb összeg, amelyet fekbér címén be lehet szedni, 35 luxemburgi frank.

Németalföld. Az első kézbesítés megkísérlését, illetőleg postán maradó csomagoknál a rendeltetési hivatalhoz való érkezést követő második napon túl naponként 5 cent (= 10 aranycentime) fekbért szednek. A legkisebb összeg 10 cent, a legnagyobb 2 forint.

Norvégia. Nincs fekbér.

Olaszország. Három napi őrzés után a következő díjakat szedi a posta:

a) közönséges (nem utánvételes) csomagokért 25 centesimot, de legfeljebb 5 lírát;

b) értéknyilvántásos és utánvételes csomagokért 40 centesimot, legfeljebb azonban 8 lírát.

Portugália. A napi fekbér csomagonként 20 centavo (= 5 aranycentime).

Románia. Az érkezés után három nap alatt át nem vett csomagokért naponként 2 leu fekbért szed a román posta. A felső határ 5 aranyfrank.

Spanyolország. A fekbér az érkezést követő ötödik naptól naponként 10 centimo.

Svájc. A svájci posta a következő fekbéreket szedi:

1. 15 kg súlyig vagy 5000 frank értéknyilvántásig: a) az első három napért 20 rappent; b) a negyedik naptól a hetedikig 40 rappent; c) a nyolcadiktól a tizennegyedik napig 80 rappent; d) tizennégy napon túl 1.20 frankot;

2. a 15 kg-nál súlyosabb vagy 5000 franknál nagyobb értékű csomagokért az előbbi díjak kétszeresét szedik.

Svédország. Az érkezésről szóló értesítés kézbesítése utáni tizenhatodik naptól kezdve a vámhivatalban fekvő csomagokért napi 25 öre fekbért szednek. A fekbér felső határa 3.50 korona.

Törökország. A posta napi 3 kurus fekbért szed:

a) postán maradó csomagokért az érkezés napjától számítva,

b) a többi csomagért az értesítés kézbesítésének napjától fogva.

Közli: Dr. Lukász Alfonz.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

Anglia.

Albercon herceg 1934. december hó 1-én helyezte üzembe az abridge-i légi kikötőben tartott ünnepély keretében a Li-

verpool-Belfast és Glasgow közötti állandó belföldi légipostai vonalat. Ennek a légi postavonalnak a megnyitása az első lépés a Postmaster General ama nagyszabású

tervének megvalósítása terén, amely az egész angol belföldi levélpostaforgalomnak légi úton való szállítását tűzte ki célul. Azt hiszik, hogy valamennyi zárt levelet és levelezőlapot, amelyet feladók „Légi postával” jelzéssel adnak fel, bizonyos idő múlva Anglia nevezetesebb városai között légipostai pótdíj szedése nélkül is légi úton szállíthatják s ezzel azok célhoz jutását lényegesen gyorsíthatják. Ennek az új belföldi légipostai vonalnak üzembehelyezése óta Londonban reggel 8 óra előtt feladott Belfast-Glasgow vagy Észak-Irországba szánt minden levelet vagy levelezőlapot még a feladás napján az első délutáni kézbesítő körút alkalmával kézbesítik címzettjének. (Bulletin d'Inf. 1935. 1.)

Az angol posta hivatalos lapjának ezévi január 2-án megjelent száma közli azoknak a postaalkalmazottaknak a névsorát — kiket az e célra alakított külön bizottság előterjesztésére az elmúlt év november havában kisebb-nagyobb pénzjutalomban részesítettek a szolgálat javítására irányuló javasolataik, tervezeteiknek a posta vezetőségnek rendelkezésére bocsájtásáért. Összesen 85 esetben utaltak ki ezen a címen 1—10 font sterlingig terjedő pénzjutalmat, összesen 173 font sterling értékben. A be-terjesztett javaslatok közül 41 olyan volt, melyet a postaintézet vezetősége változtatással vagy anélkül, de nyomban alkalmazásba is vehetett; további 43 javaslatot gyakorlati kivitelre nem talált alkalmasnak a bizottság. De mert egyébként figyelemre méltó gondolatokat tartalmaztak, azokat ösztönzési-díjra érdemesnek találta. Végül egy javaslatot további tanulmányozásra és újabb feldolgozásra az érdekelt szakosztálynak adtak ki. Ezeket az újításra vonatkozó tervezeteket, javaslatokat az érdekeltek az e célra felállított külön bizottság címére közvetlenül küldhetik be, illetőleg terjeszthetik elő. Névtelen javaslatokat nem fogadnak el. A javaslatot tevő alkalmazott tehát nevét, hivatali állását és szolgálati beosztását a tervezetén köteles feltüntetni. (Bulletin d'Inform. 1935. 1.)

Az angol posta belföldi szolgálatában kb. egy év óta a sürgős levélpostai küldeményeknek egy különleges fajtát vezették be „Service Railex” névvel. Ezzel a névvel jelzik azokat a 2 unciánál nem súlyosabb leveleket, amelyeket a felvevő hivaltól a rendeltetési helyig a rendelkezésre álló leggyorsabb úton szállítják. Egy ilyen küldemény díja meglehetősen magas (2 Schilling 6 pence). Ezeket a leveleket nemcsak a rendeltetési hivatal kézbesíti beérkezése után, külön küldönccel, hanem már a felvevő hivatal is szükség esetén kü-

lön küldönccel juttatja el ahhoz a pályaudvarhoz, amely azután szállításáról a legelőnyösebben gondoskodik. Ez a pályaudvari hivatal viszont a kézbesítő hivatalt a különleges levél útnak indításáról előre értesíti, hogy a pályaudvaron a levelet a rendeltetési hivatal küldönce már várja és közvetlenül onnét motoros kerékpárral viszik ki a címzettnek. Noha egyelőre csak kísérleti berendezkedésről van szó, de az új küldeményfaj a közönség körében már is nagy kedveltségnek örvend. (Bulletin d'Inform. 1935. 1.)

Múlt évi december hó 8-án indult el az első közvetlen légiposta London-Croydon repülőtérrel Ausztráliába; ennél az ünnepélyes eseménynél az angol Postmaster General sir Kingsley Wood-on kívül az angol légügyi államtitkár, az Imperial Airways légiforgalmi társaság elnöke és még sok vezető közéleti férfi volt jelen. Az első alkalommal olyan tömeget kellett a légipostai úton szállításra szánt küldeményeknek továbbítani, hogy a 2 tonnát meghaladó súlyú levélpostai küldemények és csomagok szállítására egy második gépet is útnak kellett indítani. Az útvonal London-tól Brisbane-ig kereken 12.000 mértföld. Ezt az utat a repülőgépek 12 nap alatt teszik meg. Az eddigi szárazföldi és vízi közlekedési eszközökkel szemben az időnyereség kb. 50%-os úgy, hogy a Londonból repülőgéppel Brisbane-ba küldött levelekre légi úton már a választ is megkaphatja a feladó, amikorára a rendes postával továbbított levél esetleg Brisbane-ba ér. Croydonból minden hét szombatján indul a posta, míg az ellengépet Brisbane-ból hetenkint szerdán indítják London felé. (Bulletin d'Inform. 1935. 2.)

Chile.

A chilei postaigazgatás részére szánt zárlatok irányítása aránytalanul gyakran változik. Az Európából származó chilei zárlatok vagy a délamerikai hajójáratokkal Argentínán keresztül, az Andeseken át vasúton, vagy pedig az Atlanti Óceán-i hajójáratokkal New Yorkig, majd innét a Panama szoroson át folytatólag hajón érnek Valparaisoba. De a leggyorsabb út Buenos Airesen-Mendozán és az Andes vasutakon át vezet Las Vegasba, a Santiago és Las Vegas felé elágazó vasútvonal találkozó pontjáig. De ez a legrövidebb útvonal igen gyakran használhatatlan. A Cordillerák nem egyszer 7000 m magas vad vidékein ugyanis gyakran váratlanul lépnek fel olyan hatalmas természetű erők, melyek az ott átvezető utat sokszor hosszabb időn át járhatatlanná teszik. Az Andes-i vasútvonal többek között 3190 m magasságban fúrt 3030 m alagúton is ke-

résztül vezet. Az alagút egyik fele (1350 m) chilei, a másik (1680 m) Argentina területén fekszik. Az alagút bejárata előtt nem egyszer 5 m-es hőtörasz áll és a pályát sokszor a legerősebb hóéke sem tudja használhatóvá tenni.

De nemcsak a téli hideg, hanem a nyári tropikus hőség is igen gyakran vezet a természeti erők okozta szerencsétlenségekhez. Az óriási hőség ugyanis sokszor még a 4000 m magasságban fekvő hótömegekhez is elér, s azokat megolvasztja. Most már a hóvíz egyesülve a gyakori viharokkal, egyenlítői zivatarokkal hirtelen olyan hatalmas víztömegeket zúdít a völgyekre, hogy ott hosszú időre minden közlekedést lehetetlenné tesz.

Ilyen váratlan árvíz veszedelem állott elő ezen a vidéken 1934. januárjában. Az ekkor keletkezett közlekedési akadályok olyan méretűek voltak, hogy azokat még mai napig sem sikerült teljesen elhárítani. Jellemző, hogy erről a rettenetes crejú természeti szerencsétlenségről nekünk itt Európában tudomásunk is alig van.

Mult év januárjában ugyanis a 11-ről 12-re virradó éjjel váratlanul hatalmas felhőszakadás szakította meg az akkor ott uralkodó tropikus hőséget. A felhőszakadás ereje többek között óriási hó és jégmezőket tépett le a 4000 m körüli hegycsúcsokról és zúdított a völgybe. A Rio-Tupungató folyó völgyét, valamint az ott futó Andes-vasút pályáját Punta de Vacas közelében egyszerűen eltorlaszolta. Erre az egyébként kisebb méretű völgyi folyócska vize dagadni kezdett, annak feszítő ereje maga előtt tolt a folyó völgyét eltorlaszoló gleccser tömböket anélkül, hogy azt jóideig át tudta volna törni. Végül is a folyton emelkedő víztükör óriási vízesésként 90 m magasságból omlott le a völgybe és hirtelenül felduzzasztotta a Tupungató mellékfolyóit is. Így pl. az egyébként kis patakként ismert Rio Mendoza medre órák alatt 25 métert nött. Ez a folyócska csinálta azután a legnagyobb pusztításokat. Nevezetesen a Rio Mendozának a medre Argentina határán 3200 m magasságban fekszik. Mendoza városánál azonban a folyócska medrének tengerszín feletti magassága már csak 756 m. A folyó medrének ebből az óriási eséséből lehet következtetni, hogy a mértéktelenül felduzzadt víz, milyen ellenáthatatlan erővel seperte el a meder fölé épült hidakat, a parton levő erőműveket, városokat és falvakat. A Cacheutában épült óriási villanytelepet szinte leborotváltta a sziklák közül, összes alkalmazottaival együtt, kiknek alkalmuk sem volt a menekülésre. A vasútvonalat 9 vasúti híddal együtt, közötte a Barrancasnal 1 millió pesa költséggel épült

hidat is szétrombolta és 75.000 hektár művelt területet öntött el úgyszólván pillanatok alatt és semmisített meg azon minden emberi kultúrára valló létesítményt. Egyetlen szerencse, hogy a tartomány székhelyét, Mendozát védő gát helytállott és ez a végpusztulástól mentette meg a várost.

Egyébként az árvíz elpusztította az összes vízvezetékeket, világítási- és gázvezetékeket; nem hagyott semmi élelmiszerkészletet s a magasabban fekvő városokat, munkástelepeket teljesen elzárta a külvilágtól. Az árvízvidék egyetlen közlekedési eszköze a repülőgép maradt. Chileből ugyan mentek segélyvonatok a határig, azonban onnét a továbbjutás vasúton lehetetlenné vált. A természeti szerencsétlenség okainak kutatásával külön műszaki bizottságot bíztak meg. E bizottság is óriási repülőgépekkel igyekezett feladatát megoldani. Közben a fénykép és mozgóképfelvételek ezreit készítette. A repülőgépeknek 7000 m magasságig is fel kellett emelkedniök és így állapították meg, hogy a szerencsétlenséget egy 6800 m magasságból leszakadt gleccsertömb okozta. A hó és jégtömeg itt-ott 90–100 m magas gátat is emelt a felhőszakadás víztömegei elé. Innét magyarázható a végül is a völgybe leszakadó víztömegek hihetetlen pusztító ereje. A gátszakadást követő első 3 óra alatt a bizottság számítása szerint 60 millió köbméter víz zuhogott a völgybe alá. A bizottság megállapította, hogy a veszélyeztetett zónában további 6–7000 m hosszú és 2000 m széles, 100 m magas jéhegy leszakadásától kellett tartani a felhőszakadást követő újabb tropikus hőségben.

A beállott közlekedési zavarok kezdetben szinte elháríthatatlanoknak látszottak. Az Andes-vonal csak Rincon del Atuel átlomásig közlekedett. Az útban volt szerelvények utasközönsége, ezek között 600 argentinai tanító, akik Chilében tanulmányúton voltak, úton rekedtek. Mindezekelőtt a 3900 m magasba húzódó 315 km hosszú országút, amely Santa Rosától, Juncalon és Uspallatán át Mendozáig vezetett, igyekeztek járhatóvá tenni. Azután mozgósították Chile és Argentina összes autó clubjait, hogy ezek az úton rekedt utasokat hazaszállítsák. De így is 12 km-es útszakaszon hónapokon át csak öszvérekkel lehetett az átszállást biztosítani.

A légiposta Chile és Argentina között megerősített járatokkal szállította a postát és az utasokat. Az Argentínában Chile részére felhalmozódott postaanyag közül a levevényanyagot vasúttal Bolivián át, a többi anyagot Magellanes-felé átirányították. A Panagra légi társaság Buenos Aires és Santiago között naponta közlekedő 3 motoros

gépet tartott üzemben, amely minden alkalommal 14 utast vett fedélzetére. A santiago repülőtér személyi és postaforgalma érthetően megnövekedett.

Elpusztultak a természeti erők behatására az útvonal összes távvezetékei úgy, hogy a hírközlési szolgálatot jó ideig a rádió látta el. Az áramkörök helyreállítási munkálatai nagyon nehezen haladtak előre. Sőt a vasút és közúti vonalak helyreállítási munkálatait is meg kellett szakítani a téli időszakra való tekintettel. Ezért azután az európai postát az ideiglenesen használt New Yorkon át valparaisoi út helyett most ismét Buenos Aires-Mendozaán át kell Chile részére továbbítani. Ennek az útvonalnak egy részén a közlekedés még ma is csak gépkocsikkal történhetik. (Shwz. Pztn. 1935. 2.)

Egyesült Államok.

Az Amerikai Egyesült Államok postai igazgatósága, a Post Office Department a washingtoni kormány egyik minisztériuma, amelynek élén a Postmaster General áll. Valamennyi postai szerv közvetlenül neki van alárendelve, középfokú hatóság, mint pl. nálunk a ker. igazgatóság, Amerikában nincs. A Post Office Department 4 szakosztályra oszlik, amelynek vezetőit, továbbá valamennyi I., II. és III. oszt. postahivatal vezetőjét az Egyesült Államok elnöke, minden más postaalkalmazottat a Postmaster General nevez ki. Ennek az utóbbinak hatáskörébe tartozik a nemzetközi egyezményeknek a birodalmi elnök nevében való megkötése, továbbá a légi és hajózási szállító vállalatokkal való szerződéseknél a megkötése is. Közvetlen segítő társa a Postmaster Generalnak az Executive Assistant és a Chief Clerk, amely utóbbi a postaszakosztály főnöke. A postahivatalok forgalom szerint vannak osztályozva. Az I. oszt. postahivatal vezetője legalább évi 3.200, a II. oszt. hivatalé 2.400—3.200, a III. oszt. hivatalé pedig 1.100—2.400 és végül a IV. oszt. hivatal vezetője évi 1.100 dollárnál kevesebb járandóságot kap. Az Egyesült Államok postája a küldemények 4 csoportját különbözteti meg. Az első csoportba a zárt levelek és levelezőlapok, a másodikba a napilapok és folyóiratok, a harmadikba a személyi levelezést nem tartalmazó nyomtatványok és végül a negyedik csoportba az áruminták, továbbá minden egyéb, az első három csoportba be nem osztott levélpostai küldemény, végül a belföldi postacsomagok tartoznak.

Az Amerikai Egyesült Államok postája közül 125 millió lakos postai szükségletének kielégítéséről gondoskodik. A működő postai szervek száma 1933. június hó végén 47.612 volt. Talán egyetlen állam sem fize-

tett rá annyit a postájára évek hosszú során át, mint az Amerikai Egyesült Államok. A posta fedezetlen kiadásainak összege 1932-ben 205 millió dollár volt. És 1919. év óta csak az 1933. év költségvetés mutatott fel újból kerekén 5 millió dollárra tehető üzleti felesleget. Ez a felesleg 1934. évben már 12.2 millió dollárra emelkedett. A kedvező üzleti eredmény a posta vezetőségének és személyzetének kölcsönös megértése és végletekig vitt takarékosságnak lehet köszönhető. Mikor a posta mai vezetősége az Egyesült Államok postájának vezetését átvette (1933. március 3.) az amerikai posta kb. 15.000 főnyi személyzetfelesleggel rendelkezett. (A legmagasabb személyzeti létszám 1929-ben 254.956 fő volt.) Azóta a kihalási rendszer következetes alkalmazása révén az alkalmazottak száma lényegesen visszaesett. Minthogy azonban az utóbbi évek gazdasági válsága az Egyesült Államok postaforgalmát is lényegesen csökkentette, a felesleges alkalmazottak által okozott személyzeti kiadásoktól vagy az elbocsátás vagy pedig a személyzetnek bizonyos időre fizetés nélküli szabadságra küldésével kellett segíteni. Az amerikai postai igazgatóság a költségvetés terhelésének ezt az utóbbi módját választotta. Ezért kimondotta, hogy valamennyi postaalkalmazott évenként köteles 11 napig fizetés nélküli szabadságot igénybevenni. Minthogy 1934. év végéig a természetes kihalás révén közel 25.000 alkalmazottal csökkent az amerikai posta létszáma és e mellett a gazdasági életben is bizonyos nekilendülés állott be, a fizetéstelen szabadnapok rendszerét 1934. év folyamán megszüntették.

Az Amerikai Egyesült Államok postájának összehasonlítva legmagasabb bevétele (705.5 millió dollár) az 1930. évi költségvetési évben volt. Ugyanakkor azonban a posta költségvetési hiánya mégis 57.6 millió dollárra rúgott. Ennek a költségvetési hiánynak a fedezésére évenként más-más eszközöket vett az amerikai posta igénybe. Végül is 1932. év július hó 1-től kezdve kénytelen volt a legkisebb súlyegységű levél díját belföldön 2 centről 3-ra emelni. Azóta a gazdasági tényezők állandóan követelik a 2 ct-es levéldíj visszaállítását. Az amerikai posta azonban megállapította, hogy ez a lépés 75 millió dollár évi bevételkiesést jelentene. 1933. június 1-től kezdve tehát egyelőre csak a helyi levél díját szállították le 3-ról 2 centre és mégis annak a díjleszállításnak eredményeként az amerikai posta kb. 11 millió dollár bevételkiesést volt kénytelen elszenvedni. Viszont a gazdasági körök által ígért forgalom emelkedés teljesen elmaradt.

Érdekes az amerikai postának légifor-

galmi társaságokkal való viszonya, amelyeknek az amerikai posta 1933. évben költségvetésileg 20, 1944 évben pedig 15 millió dollár állami támogatást juttatott.

Ekkor azonban panasz révén vizsgálat indult meg, amely megállapította, hogy egyes légiforgalmi társaságok megvesztegetések révén, illetéktelenül magas állami támogatáshoz jutottak. E vizsgálat eredményeként 1934. februárjában minden légiforgalmi szerződést hivatalból érvénytelenítették és a magántársaságok helyett átmenetileg a hadsereg repülői vették át a légi-posta szállítását. Hosszas tárgyalások után a posta új szerződéseket kötött az egyes légiforgalmi társaságokkal, 1934. június hó 1-től kezdve e társaságok a postától mértföldenként az eddig élvezett 54, illetőleg 43 cent helyett csak 27 cent hozzájárulást kapnak. De még ennek fejében is a bel-földi légipostai szolgálatot lényegesen kibővítették, amennyiben a berepült légivonalak hossza 25.248 mértföldről 28.924 mértföldre szaporodtt. Egyidejűleg a bel-földi légipostai díjat alaposan leszállították ugyanettől az időponttól kezdve. Eddig ugyanis a levélpostai küldemények első unciájáért 8, minden következő unciáért 13 centet kellett fizetni. Most az új díj-szabás szerint unciánként egységesen 6 centben állapították meg a légipostai levélküldemények díját. (D. P. Z. 1935. 5.)

Japán.

A japáni postaigazgatás legközelebb selyemszövetre nyomott bélyegsorozat kiadását tervezi. A sorozat bélyegképein a selyemgyártás egyes mozzanatait örökítik meg. Az újítással a japán postaigazgatás nemcsak a selyemfogyasztásnak óhajt hatható propagandát csinálni, de a bélyeggyártáshoz szükséges selyemkészlet vásárlásával maga is segítségére siet a szükségbe jutott selyempiparnak. (D. P. Z. 1935. 5.)

Németország.

A Saarvidék győzedelmes visszacsatolásának emlékét akarja megörökíteni a német posta egy négytagú emlékbélyegsorozat kibocsátásával. A 3, 6, 12 és 25 pfennig-es levélbélyegeket igen hangulatos bélyegkép, — a megtért gyermekét (a Saarvidéket) ölelő anyát (Németországot) — ábrázolja. A bélyegkép felett „Die Saar kehrt heim“ („A Saarvidék hazajött“) felírás olvasható. (V. N. 1935. 5.)

Európa, de talán az egész világ legnagyobb gépkocsiállománya a német postáé. A birodalmi német posta ezidőszereint 16.262 darab gépkocsival rendelkezik. Ezek a gépkocsik az elmúlt évben 190 millió km utat tettek meg. (P. N. 1935. 2.)

Egyébként a Saarvidék visszacsatolása érdekében a Németbirodalom által folytatott céltudatos harcból a német posta is kivette a maga részét; az ú. n. reklámbélyegzők használatának sűrű engedélyezésével. Az első ilyen célú külön bélyegzőlenyomat használatát a német posta 1934. augusztus 28-án engedélyezte, amikor Hitler az első hatalmas beszédet tartotta a Saarvidék visszacsatolása érdekében több százezer ember előtt Koblenzben.

Ezt követte a kölni Saar-kiállítás (1934. augusztus 24—szeptember 30-ig) látogatását ajánló külön bélyegzőlenyomat, amelyet 20 különböző német postahivatal használt az ott feladott levelezés lebélyegzésénél. Azután 60 nagyobb forgalmú német hivatal 1934. októberétől egészen a népszavazás napjáig külön propaganda bélyegző használatára kapott engedélyt, amely az elrendelt népszavazással kapcsolatban emlékeztette a szerte széledt saarvidékieket hazafias kötelességükre Németországgal szemben. Ugyanekkor Mannheim postahivatal az ott feladott levelezés lebélyegzésénél olyan külön bélyegzőt használt, amely a Saarvidéknek Dél-Németországgal való gazdasági összefüggését hirdette. A különbélyegzők sorozatát lezárta végül az az emlékbélyegző, amelyet 1935. március 1-én a Saarvidék tényleges visszacsatolásának napján a saarbrückeni postahivatal használt, amely a híressé vált „Saarlied“ első sorát — „Deutsch ist die Saar . . . Deutsch immerdar!“ (D. P. Z. 1935. 5.)

A birodalmi német postának, ez elmúlt 1934. év utolsó negyedévi forgalmi adatai szerint az 1933. évi hasonló adatokkal szemben lényeges forgalomemelkedés mutatkozik. A levélforgalom pl. 38.8 millió, a csomagok forgalma 5.1 millió darabbal emelkedett. (D. P. Z. 1935. 5.)

A saarvidéki postaigazgatóságnak a német államközösségbe történt visszavétele után a közhírré tett adatok szerint 2523 alkalmazottja volt. Ezek közül mindössze 6 alkalmazottat kellett nyugalmába helyezni idegen (francia) honpolgársága, 2 németet meg nem felelő magatartása miatt és csak 2 alkalmazott átvételét tagadták meg politikai okokból. (D. P. Z. 1935. 5.)

A 7 kg súlyhatárig feladható olcsó postacsomag, a „Postgut“ forgalmában az elmúlt év utolsó negyedében többféle könnyítést engedélyezett a német posta. Nevezetesen ezt a csomagfajt most már bármely postahivatalnál fel lehet adni, ha ugyanaz a feladó egyszerre, ugyanarra a rendeltetési helyre legalább 5 (eddig 7) darabot ad fel. Terjedelmes és expressz kikötés most már

a Postgut-nál is lehetséges. Viszont a külön e célra rendszeresített szállítólevél helyett a rendes szállítólevelet használni 1935. évi március vége után többé nem lehet. A raktárbérlők a címükre érkezett ezeket a kedvezményes díjú csomagokat kötelesek maguk hazaszállítani. A téli segélyakció címére bárkinek, bármely hivatalnál egyetlen darab igen olcsó csomagot is szabad feladni 1935. március végéig. (D. V. Z. 1935. 10.)

Kereskedelmi és munkaközvetítési érdekből a német posta valamennyi postahivatalnak a közönség részére szánt helyiségben a gépkocsi váróhelyek falán, magában a gépkocsikban bizonyos természetű reklám hirdetések díjmentes kifüggesztését újból megengedte. Így kifüggeszthetők a munkaközvetítő hivatal, a téli segélyakció, a munkátlanok leküzdésére engedélyezett állami sorsjáték, a légiposta, a „Kraft durch Freude“ népmozgalom, a nemzetközi olimpiai játékokra vonatkozó hirdetések táblái. (D. V. Z. 1935. 10.)

A német posta személyzetének továbbképzésére évenként tudvalevően eddig is az ú. n. tudományos postaheteket rendeztek. E tudományos hetek előadássorozata mindig a szakismeret mélyítésére volt szánva és arra, kizárólag a középfokú és a közigazgatási szolgálatban foglalkoztatott férfi és női tisztviselőket rendelte be. A német szaklapok közlése szerint az 1935—36. akadémiái évben rendezendő tudományos postahetek előadásai többé nem annyira a szakszerűsége, mint inkább a posta összes személyzeti rétegeiből meghívottaknak a nemzet szociális irányú képzésére fektetik a fősúlyt. A hallgatók kijelölésénél is szakítanak az eddigi gyakorlattal. A berlini főiskolán rendezendő előadássorozat hallgatóiként pl. 160 táviró-távbeszélő munkásnak, további 160 altisztnek és csak 150 közép-, illetőleg mindössze 30 közigazgatási tisztviselőnek tanfolyamra való berendelését tervezik. (D. V. Z. 1935. 10.)

Érdekes berendezkedése a német postának az ú. n. pecsételést nélküli értékcsomagoknak („Unversiegelttes Wertpaket“), mint külön küldeményfajnak szállítására való elfogadása. A német posta ugyanis az értéknyilvánítás nélkül feladott csomagokért elveszés avagy sérülés esetében csak a tényleges kárt, de kg-ként legfeljebb 6 márka kártérítést fizet. A kártérítési összegnek aránylag alacsony mérete az értékesebb csomagok feladóit sok esetben csomagjuknak megfelelő értéknyilvánítással való feladására kényszerítette. Ez azonban a körülményes és drága csomagoláson kívül jelentős biztosítási (500 márkánként 10

pfennig) és kezelési díj (100 márkáig 10 pfennig, azonfelül 50 pfennig) fizetésének kötelezettségét is jelentette. Kisebb értékű küldemények értékes csomagként való szállítását tehát ez a díjszabás lényegesen megdrágította. Ezért a kereskedelmi körök kívánságára a német posta 1918-ban új küldeményfajként az értéknyilvánítás nélküli értékcsomagok forgalmát is bevezette. Ezeket a sommáscsomagok módjára lehet burkolni; a küldemény értékét, amely ennél a küldeményfajnál a 300 márkát meg nem haladhatja, csak a szállítólevélen és nem a csomag burkolatán szabad feltüntetni. Szállítása olcsó, mert a rendes súlydíjon felül mindössze 10 pfennig biztosítási díjat kell fizetni. Elveszés vagy sérülés esetében a német posta ezeknél a csomagoknál értéknyilvánítás keretén belül a bizonyítható tényleges kárt, de legfeljebb 300 márkát térít. (V. N. 1935. 11.)

Spanyolország.

A spanyol posta átszervezésével kapcsolatban mint új üzletágat szépirodalmi műveknek posta útján való megrendelését is bevezetik. Ezt az üzletágat ebben a formában eddig még csak a Szovjet és az argentinai postaigazgatás ismeri. Az argentinai posta hivatalos könyvjegyzéket ad ki és a megrendelőktől a vételár 20%-át szedi közvetítési díj és szállítási díj fejében. (D. P. Z. 1935. 5.) (k. j.)

TAVIRÓ.

Anglia.

Három perces jelző hangjelzéssel kívánják Angliában a helyközi beszélgetéseket folytatókat ezután beszélgetéseik tartamára figyelmeztetni. Az új automatikus hangjelző berendezést „pip pip“ néven ismerik a szigetországban s az néhány másodperccel minden három perc letelte előtt magától működésbe jön s tehermentesíti a kezelőnőt az időtartam jelzése alól. (B. I. D. S. 1935. 2.)

Csehszlovákia.

Az üdvözlő táviratok (XLT) és dísz-táviratok (LX) forgalma emelkedő irányzatot mutat Csehszlovákiában. Az üdvözlő táviratok forgalmában az utolsó években elért emelkedés a következő képet mutatja:

1931-ben	236.673	=	XLT	=	táviratot
1932-ben	293.319		„	„	
1933-ban	326.738		„	„	
1934-ben	435.152		„	„	

Csehszlovákiában a dísz-táviratokat 1934. május hó 1-től kezdve rendszeresítették. Ezek forgalma az 1934. év 8 hónapja alatt

98.523 táviratra rügött, amelyeket 5 különböző dísztvíratlap felhasználásával kézbesítettek a címzetteknek. (J. T. 1935. 2).

Franciaország.

Párizsban az ujsághirdetések díját a távbeszélő díjakkal együtt lehet fizetni. A távbeszélő igénybevételének fokozása érdekében a francia postaigazgatás Párizs távbeszélő hálózatában lehetővé tette, hogy a távbeszélő előfizetők a lapokban elhelyezett ujság hirdetésekért járó díjakat távbeszélő számlájukhoz való hozzáíratás útján fizessék.

Természetesen csak azokban a lapokban elhelyezett hirdetések díjairól lehet szó, amelyek az új szolgálatban résztvesznek; vagyis főleg a nagy párizsi napilapokról (Le Figaro, Le Journal, l'Intransigent, le Matin, Paris-Soir stb.). Ilyen esetben az érdekelt párizsi távbeszélő előfizető előbb az illető párizsi lap hirdetési osztályával lép távbeszélőn összeköttetésbe, tájékoztatja magát az általa közzéteendő hirdetés feltételei és díja iránt, megállapodik ezekre nézve, vagyis megbízást ad a hirdetés közzétételére. Ezután bemondja a lap tisztviselőjének nevét és távbeszélő állomásának számát. Néhány másodperc múlva a lap tisztviselője visszahívja ezt a távbeszélő számot, hogy ily módon elejét vegye esetleges visszaéléseknek. A lap hirdetési osztálya ezután szabályszerű úrlapra írja a megbízásra vonatkozó adatokat s azt a postának továbbítja, amely a fél tartozását annak távbeszélő díjnyugtájához írja s a távbeszélő díjakkal együtt beszedei. Az ily módon beszedett díjakat a posta az illető lap távbeszélő számlájának javára írja, vagyis az őt megillető összeggel a lap tartozását csökkenti. Amennyiben a hirdetést közzétevő fél a díjak fizetését a távbeszélő díjak beszédésekor megtagadná, a hirdetési díj beszédéséről magának a lapnak kell gondoskodnia, mert a posta további szerepet az ilyen összegek behajtásánál már nem vállal.

A hirdetési díj beszédéséért a francia posta hirdetésenként 80 centime díjat szed a laptól s a hirdetési ügyben váltott két beszélgetés természetesen szintén a posta előnyét jelenti.

Az új szolgálat ismét újabb kényelmet jelent a francia távbeszélő előfizetők számára, a távbeszélő népszerűsítésére pedig a franciák azt szintén előnyösnek tartják. (B. I. D. S. 1935. 2.)

Párizs és Bécs közt megnyílt a képtávíró szolgálat. A továbbítandó képek felülete szerint díjazott képtávírókért négyzetcentiméterenként 1 fr. frank 65

centimet kell fizetni. Díjminimum 100 cm² díja. A képtávíratok a két ország bármelyik postahivatalában feladhatók. (B. I. D. S. 1935. 2.)

Olaszország.

Új rádiótávíró összeköttetés nyílt meg 1935 január hó 21-én egyrésztől Róma, másrésztől Sanghai közt (J. T. 1935. 2).

A képtávírónak újabban a légipostában versenytársa támadt. Ez a verseny főleg a középtávolságokon azóta jelentkezett, amióta a légiforgalomban az éjjeli meneteket rendszeresítették és a repülőgépek sebességét óránként 300 kilométerre, sőt annál is többre fokozták. Ilyen előnyök mellett a továbbítandó képeknek légipostával való szállítása a középtávolságokon előnyössé és aránylag olcsóvá vált. A képtávíró mindazonáltal a nagy távolságokon továbbra is megőrizte nagy előnyeit. Ezt jól lehetett figyelni a London—Ausztrália közti repülőverseny alkalmával, amikor is pontosan meg lehetett állapítani, milyen rendkívüli teljesítményekre képes a képtávíró és melyek azok a lehetőségek, amelyekre a képtávírónál a jövőben számítani lehet. 1934 október 23-án drótnélküli képtávíróval Melbourneből Moorgate-be (Nagybritannia) továbbították Scott és Black angol repülők ausztráliai leszállásáról készült felvételeket, vagyis a föld területének felénél nagyobb távolságra. Október 25-én pedig az európai kontinensen megjelenő lapok már hozták is ezeket a leszállási jeleneteket s ugyanezen a napon délután már Angliában színházakban és mozgószínházakban filmen is látni lehetett a képtávíróval továbbított jeleneteket. A film a rendes másodpercenkénti 20 képpel készült s e képek a Melbourne—Moorgate képtávíróösszeköttetésen 10×8 angol hüvelykes méretben érkeztek, amelyek mindegyikének továbbítása félórát vett igénybe. Londonban a rádió-képtávíró összeköttetésen vett képeket mozgóképes fényképezőgéppel fényképezték le s azokat előírt filmméretre csökkentették. Így győzte le az emberi ész a távolságot és az időt (J. T. 1935. 1).

TÁVBESZÉLŐ.

Ausztria.

Ausztriában megváltozik a rádióelőfizetők eddigi nyilvántartási rendszere, 1935 január hó 23-án kelt rádiórendelet értelmében Ausztriában az adó és vevő rádióberendezések gyártása, árusítása, behozatala, birtoklása és üzemeltetése a táviróigazgatás ellenőrzése alá van helyezve.

Minden adóberendezés és minden nyilvános helyen felszerelt rádióműsorszóró vevőberendezéshez külön engedélyre van szükség, míg a rádióműsorszóró egyszerű vevőkészülékeihez csak az igazolványnak az u. n. Radio-Ausweisnek a beszerzése van előírva. A lakóházakban felszerelt s eddig csak az osztrák rádióműsorszóró társaság a „Ravag“ által nyilvántartott vevőkészülékeket ezután az arra illetékes postahivatalnál kell bejelenteni (J. T. 1935. 2).

Egyesült Allamok.

Az Egyesült Allamok új rádiótávbeszélő összeköttetései. Egyrészt az Észak-amerikai Egyesült Allamok, másrészt Algír, Tunisz, Marokkó és Francia Indokina közt 1934 december hó 1-én megnyílt a rádiótávbeszélő forgalom (J. T. 1935. 2).

Esztország.

Esztországban a távbeszélő előfizetők száma legújabbán 1500-al szaporodott meg, ami a távbeszélő előfizetési díjak mérséklésének eredményeként következett be. A díjmérséklés hatásaként az eszt igazgatás a távbeszélő előfizetők számának további emelkedését várja (J. T. 1935. 2) **Japán.**

Franciaország és Svájc.

Számláló működését ellenőrző készülék. A francia és a svájci igazgatás a beszélgetések önműködő számlálóinak működését ellenőrző készülékeket hozott forgalomba. Ezek az ellenőrző készülékek szalagra jegyzik fel minden egyes az állomásról folytatott beszélgetésnél a következő adatokat: a hívott számát, a beszélgetés díját, a díjegyégeket, a hívás idejét. Az éjjeli mérsékelt díjszabást szintén jelzi az ellenőrző készülék (J. T. 1925. 1).

Párizs és Moszkva közt rádiótávbeszélő összeköttetést helyeztek a folyó év január hó 21-én üzembe. Az új rádiótávbeszélő összeköttetés a már meglévő francia-orosz vezetékes távbeszélő összeköttetések mellett működik s az ezidőszert reggel 9—11 óra közt van üzemben. (B. I. D. S. 1935. 2.)

Európa és Japán közt is rövidesen megnyílik a rádiótávbeszélő forgalom. Legújabbán Berlin valamint Tokió és Osaka közt folytak beszélgetési kísérletek, amelyek igen jó eredménnyel jártak s a Németország és Japán közti rádiótávbeszélő forgalom közeli megnyitását teszik lehetővé. A Nagybritannia és Japán közti rádiótávbeszélő forgalom felvétele már

szintén rövidesen várható. A beszélgetési díjat percenként 2 font sterlingre tervezik (J. T. 1935. 2).

Németország.

Mivel foglalkozik a német távbeszélő kiterjesztett tudakozó szolgálata (Fernsprechkundendienst)? A német tudakozó szolgálatnak az a feladata, hogy a távbeszélő előfizetők számára állomásaik gazdaságosabb igénybevételét lehetővé tegye, a nem távbeszélő előfizetők számára pedig mintegy pótolja a távbeszélő állomást. A kettős cél elérését a következő szolgálatok teszik lehetővé:

„A“ szolgálat. Hívások és megrendelések feljegyzése és közlemények leadása.

A távbeszélő központ tudakozó munkahelye feljegyzi a hívók kapcsolási számát, nevét és az általuk leadott megrendelést s azokat a megbízást-adóval közli. Az, aki a megbízást adja azt is kérheti, hogy az összes vagy csak bizonyos hívókkal egy általa megadott közleményt közöli. Kérhetik továbbá a távbeszélő előfizetők, hogy az általuk meghatározott idő alatt állomásukra beérkező hívásokat a tudakozó munkahelyre kapcsolják (átkapcsolás). Nem előfizetőknek és oly előfizetőknek, akik átkapcsolást nem kívánnak, maguknak kell üzletfeleiket és ismerőseiket értesíteniök, hogy ezek a tudakozó munkahelyet hívják fel.

„B“ szolgálat. Üzenetek közvetítése bizonyos személyek számára. A tudakozó munkahely mind a helyi, mind a távolsági forgalomban távbeszélő útján rövid üzeneteket közvetít. Ha a címzettnek nincs távbeszélő állomása, akkor meghívás útján hívják a távbeszélőhöz.

„C“ szolgálat. A tudakozó bármelyik távbeszélő előfizetőt a kívánt időben felébreszti.

„Különleges szolgálatok.“ Egyes nagyobb távbeszélő hálózatokban a tudakozó szolgálat felvilágosítást ad arra nézve, hogy mely orvosok találhatóak éjjel és vasárnapon lakásukon, valamint hogy mely gyógyszerárak vannak nyitva. Közli a hívókkal az időjóslatot, valamint a téli sportjelentéseket is.

Visszaélések elkerülése céljából az „A“ szolgálatnál esetről esetre ígelget is lehet megállapítani. Az összevüitött hívásokat és megrendeléseket aztán csak a ígelge bemondása után közlik. Meglehet állandó ígelgében is. Az állandó jelige minden távbeszélő előfizetőt arra jogosít fel, hogy bármely távbeszélő állomásról saját állomására vonatkozó megbízást adhasson. Ezeket éppen úgy kezelik, mint ha azokat a saját állomásáról mondotta volna be.

Az állandó jelige egy évig érvényes s annak érvényét évről-évre meg lehet hosszabbítani.

A távbeszélő előfizetők névsorában a nevüknél alkalmazott KD jelzéssel jelezhetik, hogy a tudakozó szolgálatokban résztvesznek. A jelzés mellett azt az időt

is fel lehet tüntetni, amikor a fél a szolgálatot igénybeveszi pld. KD 13—16, 19—8. A KD jelzés rendszeren díjmentes.

A tudakozó szolgálatok igénybevételéért a következő díjakat szedi a német posta:

	„A“	„B“	„C“
	szolgálat		
1. Megbízási díj az első napra minden további napra	20 Pf. 10 „	20 Pf. 10 „	20 Pf. 10 „
2. Átkapcsolási díj visszakapcsolással együtt	20 Pf.	—	—
3. Beszélgetés és írásdíj			
a) minden közleményért	—	10 Pf.	—
b) 3—3 közleményért	10 Pf.	—	—
c) 3—3 feljegyzett állomásért és névért	10 Pf.	—	—
4. Ébresztésért	—	—	10 Pf.
5. Többszörösítési díj	—	a köz. 3 perces beszélgetés díjának $\frac{1}{3}$ -ada	
6. Állandó jelige 1 évre		200 Pf.	
7. Beszélgetések Táviratok Postai küldemények a megbízást adó érdekében	Az érvényben levő rendelkezések szerint.		

A német posta eddigi tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a kiterjesztett tudakozó szolgálat igénybevétele állandóan emelkedik. Így Németországban 100 távbeszélő főállomásra évente esik:

41 „A“ csoportbeli tudakozódás,
4 „B“ „ „ „ „
18 „C“ „ „ „ „

amelyek után kereken 64 márka díj esedékes. Egy-egy tudakozódásra átlag 88 Pf díjbevétel esik.

Kezdetben Németországban azt hitték, hogy a tudakozó szolgálat nem fog minden foglalkozási ágak egyaránt előnyt jelenteni. A tapasztalat ezt az aggodalmat nem igazolta, mert a tudakozó szolgálatban az egyes foglalkozási ágak a következő százalékkal érdekeltek:

Nagyipar	5%
Kisipar	9%
Nagykereskedelem	35%
Kiskereskedelem	6%
Orvosok, gyógyszertárak	19%
Pénzügyintézetek	1%
Egyesületek	1%
Szabadpályák	11%
Egyéb	15%

Mivel az egyes foglalkozási ágak a távbeszélőt kb. ugyanilyen százalékos érdekeltség mellett veszik igénybe a tudakozó szolgálat közérdekű jellege minden kétségen felül áll.

A német tudakozó szolgálat kifejlődését előteljes propaganda szolgálat tette lehetővé. A legtöbb előnnyel az erre vonatkozó újságközlemények és rádióelőadások jártak, amelyek közt különösen hatásosak voltak azok, amelyek a tudakozó szolgálatot és a tudakozó munkahelyek tevékenységét érdekes s a figyelmet állandóan lekötő, mellette szórakoztató, sőt humoros módon ismertették. A cikkek értékét a közleményhez csatolt képek nagyban emelték. A távbeszélő díjnyugtákhöz csatolt ismertető cédulák szintén jó eredményt értek el az egyes előfizetők megnyerésénél.

Németországban a tudakozó szolgálat további kiterjesztésének gondolatával is foglalkoznak. Így a sportversenyek nagy népszerűségére való tekintettel a sporteredmények közlését általában a távbeszélő tudakozó szolgálat illetékességi körébe kívánja utalni. A szórakozások (színházak, hangversenyek, előadások, mozik stb.)

napi és órarendjéről adandó felvilágosítás szintén ebbe a munkakörbe kívánkozik. Ugyancsak a távbeszélő tudakozó adhatna felvilágosítást minden érdeklődőnek az illető városban lakó egyének lakcíméről (a címtár alapján). A színházi jegyrendelés, gépkocsi segélyszolgálat, felvilágosítás vonatok indulásáról és érkezéséről stb. mind beleilleszthetők a távbeszélő tudakozó szolgálat ügykörébe, amint ezeket már pld. Olaszországban bele is illesztették. Ezek után a tervezett tudakozó szolgáltatások után a német közönség már erősen vágyódik s a munkahelyeknél már is nagyon sok ily irányú érdeklődést jelentenek be a közönség köréből (T. P. 1935. 3).

RÁDIÓ.

Olaszország.

A rádióelőfizetési díjak beszédésének újraszabályozása. 1935 január 1-től kezdve Olaszországban a rádióműsorszórá előfizetési díjainak beszédése terén új szabályok léptek életbe. Az erre vonatkozó új rendelet értelmében az előfizetési díjakat ezután már nem az előfizető lakásán fogják beszédeni, hanem azt az előfizetőnek az illetékes postahivatalban vagy az EIAR ki- rendeltségénél kell befizetnie. A díjfizetést igazoló nyugta érvénye minden évben december 31-ével szűnik meg, az előfizetés maga pedig, ha november 30-ig a fél azt fel nem mondja, hallgatólá továbbí egy évre meghosszabbodik. A rádióműsorszórá előfizetők sorából való törlésért 10 líra díjat kell fizetni. A rádióelőfizetési díjat is emelték s az ezután az oly előfizetőknél, akik azt egy évre egy összegben fizetik, évi 81 líra (kb. 20 pengő), akik évi két részletben fizetik, évi 85 líra. A névsorba való bejegyzés díját az eddigi 3 lírálól 4 lírára emelték (T. P. 1935. 2).

Bolognában új rádióműsorszórá nagyadót építenek. A szükséges terület megszerzésének a költségeit, úgyszintén az épületek és a telep költségeit a város viseli. Az új nagyadó 50 kilowattos energiával fog dolgozni s annak előállításához kizárólag olasz anyagot fognak felhasználni. A hullámhossz még nincs megállapítva (T. P. 1935. 2).

Szovjetoroszország.

A rádióműsorszórá díjkötelessé lett. 1935 január hó 1-től kezdve Szovjetoroszországban, ahol a rádióműsorszórá vevőállomások eddig díjmentesek voltak, szintén díjat tartoznak fizetni. Az évi előfizetési díj detektoros vevőkészülék után 3 rubel, lámpás vagy erősítővel ellátott detektoros készülék után 24 rubel, a több család által használt lámpás készülék után

36 rubel, a közönség számára is hozzáférhetővé tett lámpás készülék után pedig 50 rubel. Minden egyes leágaztatás után még külön 24 rubel évi előfizetési díj jár (J. T. 1935. 2).

A rádióműsorszórá leadások után fizetendő szerzői díjak tekintetében az egyes országok joggyakorlata nem egyforma. Vannak országok, ahol ezt a díjat csak egyszer (csak a rádióműsorszórá társaságtól) szabad beszédeni, de vannak olyanok is, ahol a kétszeres beszédést támogatja a bírói gyakorlat. Legújában az egyszeri beszédést gyakorló országok sora az olasz bíróság által hozott legújabb ítélet révén ismét megszorodott eggyel. Az egyszeri beszédés rendszerét eddig bírói ítélettel a következő országokban erősítették meg: Danzigban, Németalföldön, Dániában, Németországban, Olaszországban. Magyarországon a rádiótársaság szintén a szerzői díj egyszer való fizetésének rendszerét követi.

Az egyszeres rendszert követő országok bírói gyakorlata a következő döntéseket hozta:

Danzig (1929 április 10): A rádióműsorszórá hangverseny leadója a leadást intéző rádiótársaság, nem pedig az, aki a hangversenyt felfogja, még akkor sem, ha a hangverseny haligatását nagyszámú személynek teszi is lehetővé.

Az amsterdami törvényszék (1929 október 24-én) lemondott arról, hogy leadásnak minősítse és szerzői díj fizetésére kötelezze a rádióműsorszórá leadásának távbeszélő útján való szétoztását.

A kopenhágai törvényszék 1920 január 20-án kimondotta, hogy ha a szerző a közönség elé lép, kevés köze van ahhoz, hogy a leadást egy és ugyanannál a rádiókészüléknél hányan hallgatják.

A lipcei törvényszék 1932 június hó 11-én a következőket mondotta ki: Az, aki felfogja és hangosanbeszélő útján terjeszti a rádióműsorszórá útján leadott művet, nem ad ezáltal újabb leadást s így következésképen nem szórja újból a stúdióban eredetileg végzett leadástól függetlenül a művet. Ha tehát egy művet rádióműsorszórá útján a szerző engedélyével leadnak, ez a leadás kimeríti mindazokat az előjogokat, amelyek ezzel a leadással kapcsolatosak.

Az olasz semmitőszék döntése szerint minden rádióműsorszórá által leadott mű szerzőjének joga van a leadótól szerzői díjat kérni, arra azonban egy szerzőnek sincs joga, hogy a leadás utólagos terjesztéséért, ami alatt a rendeltetésszerű rádióhallgatóságot kell érteni, még egyszer díjat követeljen.

Ezek a bírói döntések homlokegyenest ellenkeznek Franciaország, Belgium, Románia, Svédország és Nagy Britannia és más országok bírói gyakorlatával, amely megengedi, hogy a rádióműsorszóró leadások nyilvános vételét, mint új előadást tekintsék, amely a stúdió leadásának min-

tájára szerzői illeték fizetésére köteles. Ilyen körülmények közt felette érdekesnek ígérkezik e két egymástól teljesen elütő jogi felfogás jövőbeli fejlődésének figyelemmel való kísérése. (J. T. 1935 1).

Dr. H. F.

HIREK.

Nouvelles.

Pupin Idvorsky Mihály meghalt. Tízmillió „pupin“-cséve és a világot behálózó távbeszélő kábelvonalak százezer kilométerei hirdetik nevét.

Nekünk, a magyar posta munkásainak halála nemcsak azért jelent gyászt, mert a modern gyengeáramú elektrotechnika egyik legnagyobb úttörőjét veszítette el benne, hanem gyászolnunk kell őt azért is, mert Pupin a magyar föld szülötte volt.

Pupin Mihály 1858-ban Torontáludvaron, egy 2000 lakosú bánsági faluban született. Szülőfalujának szerb neve Idvor. Szülőföldjéhez való szerető ragaszkodásából vette fel az Idvorsky melléknevet. A középiskola alsó osztályait Pancsován járta. 1872-ben egy magyarellenés tüntetésen való részvétele miatt az iskolából kizárták. Prágába megy, hogy ott folytassa középiskolai tanulmányait. Apja halálával a családjukban beköszöntött szegénység Amerikába üzte. Elindult szerencsét próbálni... Szorgalma, tehetsége és akarat ereje — vitte előbbre-előbbre. Mint a new-yorki Columbia-egyetem fizika tanára, nagy vagyoni birtokosa, világhírű tudós, halt meg 77 éves korában.

A róla elnevezett indukciós cséve elvét még 1893-ban Heavyside találta fel, de az elv matematikai megalapozása, az ötlet szabadalmazása és gyakorlati alkalmazása kizárólag Pupin érdeme. Találmányának leírása a „Transactions of the American Institute of Electrical Engineers“ 1900-i évfolyamának 245. lapján jelent meg. A pupincsevél lehetővé vált, hogy meginduljon a ma már világrészeket összekötő nagy távolságú távkábel fejlődése.

Hogy a pupincseve a távbeszélő technika fejlődésében milyen úttörő szerepet játszott, arra nézve Pupin maga tesz említést önéletrajzában, amikor így ír: Az Amerikai Távbeszélő és Távíró Társaság (A. T. T.) alelnöke, aki igen nagy tekintély a távbeszélőtechnika terén, a közelmúltban (1922.) találmányom értékét a következőképp jellemezte: „Ha a társaság az elmúlt 20 év alatt arra lett volna kényeszerítve, hogy kábelhálózatát a maival azonos teljesítményre, a Pupin-féle találmány nélkül fejlessze, legalább 100 millió dol-

lárall több befektetésre lett volna szükség, mint a valóságban volt.“

Pupin magyar föld szülötte, 14 éves koráig magyar levegőt szívott, magyar föld táplálta és nevelte. 1923-ban megjelent s azóta sok kiadást megért önéletrajza* mégis sok százezer kézben hirdeti angolul — 1929. óta németül is — magyargyűlöletét; könnyű, csevegő stílusban élvezetes olvasmányként hirdeti a nagy-szerb álmodat, azok teljesülésének igazságos voltát, Trianon szükségszerűségét, tudóshoz nem illő újongással veszi tudomásul Magyarország déli megcsonkítását.

Ennek dacára a modern elektrotechnika nagy úttörője halála alkalmával a Magyar Posta is meghajtja az elismerés zászlóját.

* From Immigrant to Inventor, by Michael Pupin. 1923. Ch. Scribner's Sons New-York. Németül: Vom Hirten zum Erfinder 1929. ä

Sajtóhiba kiigazítása:

A „Magyar Posta“ 1935. évi március hó 1-én megjelent 3. számának 129. oldalán az „Elmélet-Gyakorlat“ cím alatt közzétett 21. számú kérdés válasz-indokolása első sora helyett az alábbi helyes szöveg olvasandó: „Az 1922. évi XII. tc. 47. §-ának második . . .“

Könyvszemle.

Bibliographie.

A Rádió Kincsestára. Szerkesztették Paskay Bernát, Molnár János és Laszgalner Ernő. Kiadja: A Rádió Ujság Lapvállalat K. T. A most megjelent szakmunkát a posta alkalmazottai a Rádió Ujság kiadóhivatalában 2.50 P-ért rendelhetik meg.

Az új szakmunka olyképen igyekszik a rádió berendezéseket leírni és megmagyarázni, hogy azokat még a nem szakember is megérthesse, de viszont a rádió adó- és vevő berendezésekről írt cikkekhez csatolt táblázatok még a szakemberek részére is értékes adatokat tartalmaztak.

A munka méltatására alkalmilag még visszatérünk.

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.